Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШОАТТА, 23 СЕНТЯБРЬ, 1989 ШУ. ★ № 114 (7772). ★ Мах 3 кеп.

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Пленумах бола

ИНФОРМАЦИОННИ ХОАМ

1989 шера 20 сентябре ЦК Пленуме дIахо ювцаш хилар «ХIанзарча хьалашкарча парте къаман политиках» йолча КПСС платформа проекти КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева доклади.

Пренешка къамаьлаш дир: И. А. Каримова — Узбекистана Компарте ЦК хьалхарча секретара, Г. И. Усманова — КПСС Татарски обкома хьалхарча секретара, Я. Я. Вагриса — Латве Компарте ЦК хьалхарча секретара, А. И. Вольске — Нагорно - Карабахски автономни областа къаьстта доалдара йолча комитета председателa, М. Ф. Ненашева — телевидененей радиовещаненеи йолча СССР Паччахьалкхен комитета председателa, Н. В. Геллерта — Амангельде цIерахча совхоза механизатора, Казахски ССР, А. А. Власенкос — КПСС Смоленски обкома хьалхарча секретара, М. Ю. Юсупова—КПСС Дагестански обкома хьалхарча секретара, А.-Р. Х. Везирова — Азербайджана Компарте ЦК хьалхарча секретара, К. М. Махкамова — Таджикистана Компарте ЦК хьалхарча секретара, Д. Т. Язова — СССР оборона министра, Е. А. Елисеева — КПСС Кабардино-Балкарски обкома хьалхарча секретара, Б. Л. Корсунске — Еврейски Автономни областа КПСС обкома хьалхарча секретара, Хабаровски край, В. В. Бакатина — СССР чурча гIулакхий министра, Г. Ч. Ширшина — КПСС Тувински обкома хьалхарча секретара, В. М. Мишина — ВЦСПС секретара.

Пленуме вIашагIъеллача редакционни комиссе къамаьл дир КПСС ЦК Политбюро члена, ЦК секретара В. А. Медведева.

Пленумо могайир хьакхаьча предложенеш, замечанеш теркал а еш йийца яьнначул тIехьагIа «ХIанзарча хьалашкара парте къаман политика» яхача КПСС платформа проект (из халкъа дIаяхача йовзийтаргья) хIаьта цу дешах бола соцам тIа а ийцар, из кепайоазон тIа арабаргба.

Пленумо ладийгIар СССР Генеральни прокурора А. Я. Сухарева КПСС ЦК Политбюро члена, ЦК секретара Е. К. Лигачева КПСС а СССР прокуратуре а хьачуеннача кхаъ нийцаб аьнна цунна следователаша Т. Х. Гдлянен, Н. В. Ивановеи баьча бехка хьакъехьарча заявленега хьежачул тIеча бехка хьакъехьарча заявленега хьежачул тIехьагIа хьахинначох болча хоамага. СССР прокуратура баьча тохкамо хьахьекхад уж хабараш цхьаккха тайпара кIал кIийле йоацаш хилар.

Пленуме къамаьлаш дир Е. К. Лигачевеи КПСС ЦК членалла кандидата В. И. Смирновен. Цу деша хьакъехьа соцам тIанийцар Пленумо. (Къамаьлаш а соцам а кепайоазон тIа арабаргба).

ЦК Пленуме дийцар организационни дош.

Пленумо КПСС ЦК Политбюро члений а секретарий а декхарех мукъабовлийтар, В. П. Никоновн В. М. Чебрикови пенсе тIа бахийтара хьакъехьа цар заявленеш яларца дувзаденна.

Пленумо КПСС ЦК Политбюро члена декхарех мукъавалийтар В. В. Щербицкий пенси тIа вахара хьакъехьа цу еннача заявленеца дувзаденна.

Пленумо КПСС ЦК Политбюро членалла кандидатий декхарех мукъабовлийтар Ю. Ф. Соловьеви Н. В. Талызини пенсе тIа болхаш хиларца дувзаденна.

Нов. М. С. Горбачева доккха баркал аьлар нн. В. П. Никоновна, В. М. Чебриковна, В. В. Щербицкена, Ю. Ф. Соловьевна, Н. В. Талызина дуккхача шерашка беркате партийни органашка болх барах.

Пленумо КПСС ЦК Политбюро членалла харжар СССР паччахьалкхен кхерамзлен Комитета председатель В. А. Крючков.

Пленумо КПСС ЦК Политбюро членалла кандидат волчара членалла ваьккхар Ю. Д. Маслюков.

Пленумо КПСС ЦК Политбюро членалла кандидаташ харжар СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета председатель Е. М. Примакови КПСС ЦК-арча партийни тIахьожама Комитета председатель Б. К. Пугон.

Пленумо КПСС ЦК секретаралла харжар КПСС Орловски обкома хьалхара секретарь Е. С. Строев, КПСС Липецки обкома хьалхара секретарь Ю. А. Манаенков, КПСС Татарски обкома хьалхара секретарь Г. И. Усманов.

Пленумо КПСС ЦК членалла кандидат волчара членалла ваьккхар Украина Компарте Крымски обкома хьалхара секретарь А. Н. Гиренко, хIаьта из КПСС ЦК секретаралла а харжар.

ТIеххьара Пленуме къамаьл дир КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева.

Цу тIехь КПСС ЦК Пленумо ший болх чакхбаьккхар.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума заседани

21 сентябре Кремле СССР Лакхехьарча Совета Председатель М. С. Горбачев председатель а волаш хилар СССР Лакхехьарча Совета Президиума заседани.

Заседане дийцар 25 сентябре хьаелларгйола СССР Лакхехьарча Совета шоллагIа сесси чакхъяккхарца дувзаденна дешаш. Могайин сессе ден повесткеи балха порядоки.

СССР Правительства хьачуяларца дувзаденна 1990 шера СССР экономически социальнои дегIайоалаяра паччахьалкхен план а СССР Паччахьалкхен бюджета а проекташ ювцаш къамаьл дир Ю. Д. Маслюкова. СССР Лакхехьарча Совета Президиумо решени тIанийцар уж проекташ а, хIаьта иштта 1988 шерара бюджет кхоачашъяра хьакъехьара отчет а СССР Лакхехьарча Совете ювцийта дIачуялара хьакъехьа. СССР Лакхехьарча Совета палатай массазарча комиссештен комиташтен тIадиллар уж проекташ хьалхе ювцилга а шоай замечанеш Лакхехьарча Совете хьачулулга а.

Союза Совета плановии бюджетно - финансовни комиссе председатела В. Г. Кучаренкос баьча хоамагIа могайир 1990 шера йола плани бюджети хьалххагIе а ювцара йола СССР Лакхехьарча Совета комитетий а палатай массазарча комиссей а балха порядок.

СССР Лакхехьарча Совета Председатела хьалхарча заместитела А. И. Лукьянова докладага ла а дийгIа, Президиумо тIадиллар СССР Лакхехьарча Совета комитеташтен палатай комиссештен СССР Министрий Совето хьачуенна СССР доалахьенах, СССР цаI йолча налоговий системах, социалистически предприятех, «СССР-рерча кооперацех» яхача СССР Закона хувцамаши тIатохамаши юкъе дахьарах долча законий проекташ, ССР Союза а союзни республикай а лаьттан хьакъехьарча, СССР арендахи арендни гIулакхехи долча законодательства лардаш хьалххагIе ювцалга.

Дийцад иштта СССР халкъа депутатий Съезда а КПСС ЦК сентябрьски (1989 ш.) Пленума а решенещца дувзаденна къамашта юкъерча гIулакхий даькъе СССР законодательство эргадаьккха тоадара эггара хьалха де дезача гIулакхех дола дош.

Президиумо дийцар СССР халкъа депутатий Съезда, СССР Лакхехьарча Совета цун органий, центрерча а моттигерча а халкъа депутатий болх кепайоазон тIа хьахьокхалга тоадара хьакъехьара дош. Цудухьа лаьрхIад СССР Лакхехьарча Совета Президиума «Халкъа депутатий Советаш» яха журнал «Халкъа депутат» яха общественно - политически, проблемно - информационни журнал а деш хувца — СССР Лакхехьарча Совета издани. Журнала редакционни совета председателалла чIоагIваьв Е. М. Примаков.

Советски федераце ленински идеяшта пропаганда яран уж дегIайоалаяран ниiса лаьрхIад 1990 шера январе денз «Союз» яха еженедельник арахеца доладича — «СССР халкъа депутатий Советий известеш» яхача газета приложени из хургйолаш.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума заседане дийцад иштта паччахьалкхен вахара кхыдола дешаш а.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета аргIана йоаца шийтталагIа сесси хьаелларах.

КПСС ЦК хинна вIашагIкхетар

КПСС ЦК 21 сентябре М. С. Горбачев вIашагIкхийтар парте хержача центральни органий состава чубоагIача болхлой, колхозхой йоккхача группаца. Гучахьара а чулоацам болаш а къамаьл хилар тахан къахьегаш волча сага дагайоаххача дуккхача проблемех, партийни организацей балха хьакъехьарча дешаех. Къамаьла юкъе дакъа лоацаш хилар Н. Н. Слюньковн Г. П. Разумовскийи, хIаьта иштта КПСС ЦК отделий заведующеш а.

ВIашагIкхетарах йола отчет кепатохаргья.

(ТАСС).

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА АРГIАНА ЙОАЦА ШИЙТТАЛАГIА СЕССИ ХЬАЕЛЛАРАХ

Тахан, 1989 шера 23 сентябре, Iуйрийна итт сахьат даьлча КПСС обкома политически просвещене ЦIагIа ший болх дIаболабу бархIазлагIа хержача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета аргIана йоацача шийтталагIача сессе.

Депутаташта регистраци ергья Iуйрийна 8 сахьат даьлча денз КПСС обкома политически просвещене

1989 шера 20 сентябрерча КПСС Центральни Комитета Пленума соцам

ХIанзарча хьалашкарча парте къаман политиках

КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева доклад йийца а йийца «ХIанзарча хьалашкарча парте къаман политиках» йолча КПСС платформа проектага а хьежа парте а халкъо а из ювцара итогаш теркал а еш, Пленумо соцам бу:

1. «ХIанзарча хьалашкарча парте къаман политиках» йола КПСС платформа тIа а эца из лерагIа кхоачашъелга ерригача партийни организацей, хIара коммуниста декхар а лархIа.

Пленумо лерхI общеcтве шерра могаеш тIанийца йола платформа идеяши положенеши перестройкана тахан эшарашка хьежжа, хIаьта царех советски федераци кердаяккхара, ерригa къаман-сопаччахьалкхен образованеш дегIайоалаяра, Советски Социалистически Республикай Союза дерригача халкъий хьашташка хьежжа кхыйола къаман проблемаш къоастаяра йола политически кIийле хинна дIаотта йиш йолаш.

2. Пленумо тIадул КПСС ЦК Политбюрона, союзни республикай Компартей ЦК-шта, парте крайкомаштеи обкомаштеи «ХIанзарча хьалашкарча парте къаман политиках» йолча КПСС платформа тIа дIаязъяь идеяш кхоачашъяра партийни организацеша бергболча балха хьадда йола планаш кийчъелга.

ДИКА ХЬИЙКЪАЙ ХЬАЖКIАШ

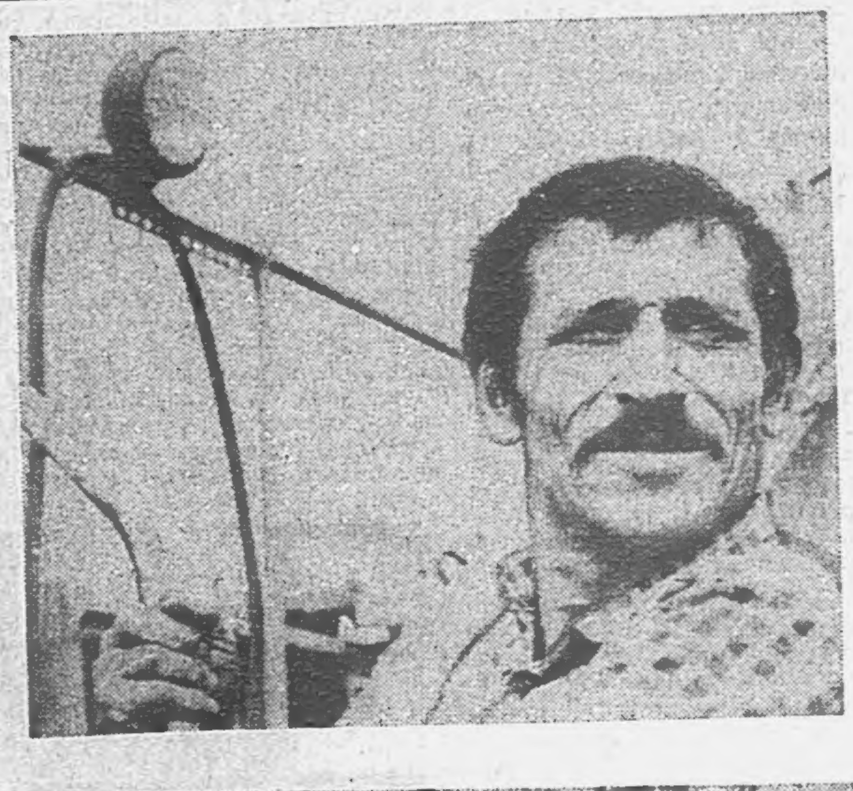

Ялатан фунеи лаьрхIа укх шера 700 гектара тIа хьажкIаш кхеяьй Грозненски района Ленина цIерагIча колхозе. Индустриальни технологех дIа а йийна, минеральни удобренехи гербицидехи мамогга пайда а эцаш, агротехнически бокъонаша дIа мадеххара хьалкхеяь уж, геттара дика хьийкъай. Шерра даьржад хIанз хьувкъам чуэцара балхаш. ХIара гектара тIара 15 центнер хьажкIаш йоал, планагIа йоагIараш 12 центнер йолаш.

— Укх шера арендагIа наха хьалкхеяьй уж. Цудухьа лакха ба хьувкъам а, — йоах колхоза керттерча агронома Я. Байтиевас. — Дале а, арендатораштa карагIдаьннараш а бе-бе да. Масала, доал де 60 гектар хьажкIаш дIанийцаяр механизатора С. Заурова. Царга хьожаш ший хан-ханнахьа эша балхаш чакх ца дахар бахьан долаш геттара во хьийкъар цо уж. ХIара гектара тIара 10 центнер мара чуийцанзар С. Заурова, план 12 центнер йолаш. АрендагIа болх бар мел пайдане да къаьгга хьахьекхар кхыча механизаторо, фуна лаьрхIа кхее 137 гектар хьажкIаш хьанiйца хиннача В. Джамалуева. Цо хIанз хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 30 центнер хьажкIаш чуэц. Хьажал шо, цхьатарра долча лаьтта тIа, цхьан техникаца цу шин саго хьалкхеяьча хьажкIай хьувкъам мишта бе-бе ба. Нагахьа санна, ше болх хьабеча моттиге да волаш саг вале, хьаьнала къахьеге шеко а йоацаш, доккхий хургда цо доаха толамаш, хIаьта мекъа вале — гIулакх хургдац «дошо» лаьтта лой а. Цунна тешал — лакхе доаладаь масал.

Фуна йола хьажкIаш хьалкхее атта дац. ЧIоагIа къахьега деза царца, лаьрххIа лораеш, хьоанал телаш, сасарах кIалхарйоахаш.

БIаьстан а дIайхача ахкан а денош ший 137 гектар хулача кхай тIа даьхар В. Джамалуева. ТIера ца йоалаш садикъа лаьттача ахкан йIовхало кхы а халонаш IотIатехар. Уж а эшайнр. СовгIат — хIанз чуэцаш бола хьувкъам.

ХьажкIаш хьокхаш низ бола «Херсонцаш», йоахк. Чуийцар кхай тIара дIакхухьаш — массехк автомашина, лафеташ тIехьатесса тракторш. Ший «Херсонец» цхьан минота соца ца еш болх беш ва Х. Умаров. ЦIена, сиха ду цо ше хьадер.

Лоацца аьлча, боккъонца болча даьша санна къахьег арендатораша. Колхоза доккха беркат даьннад аренда юкъе а йоалаеш лаьтташ цу хьисапе леладарах.

М. ЧАХКИЕВ.

СУРТАШ ТIА: 1. Арендатор В. Джамалуев; 2. Комбайнер Х. Умаров; 3. ХьажкIаш чуэцаш латт.

Болх беш я ханна йола комитет

20 сентябре хилар Нохч-ГIалгIай АССР зуламашта духьала къовсам лоаттабара ханна йолча комитета аргIанара заседани.

НГIАССР чурча гIулакхий министра П. П. Чернышева, республика прокурора А. В. Пушкина, НГIАССР юстице министра А. И. Котикова, НГIАССР Лакхехьарча суда председатела заместитела И. Д. Эдилова комитета дIадовзийтар республике зуламаш дара хьал, белгалдаьхар социалистически законности бокъонаши телхаярца лоаттабу къовсам чIоагIбара наькъаш. Из дош дувцача хана цига дакъа лоацаш бар халкъа депутатий Грозненски городской Советеи районни Советийи исполнительни комитетий председателаши город Грознерча правоохранительни органий кулгалхойи.

Комитето хиланза яргйоацаш лаьрхIар зуламашца лоаттабу къовсам чIоагIбара комплексни программа, хIаьта комитета члений группана хаьдда предложенеш кийчъелга тIа а диллар. Комплексни программа шерра ювцийта лаьрхIад общественни организацешка а къахьегама коллективашка а.

Зуламашта духьала къовсам лоаттабара беча берригача балха эффективность лакхъяра лоархIамегIа барех лостам ба правоохранительни органий материально-технически база чIоагIъелга. Комитето Министрий Совета тIадиллар цу деша хьакъехьара чурча гIулакхий министерства предложенешка хьожалга а царех йоагIгIаш йола решенеш тIаэцилга а.

Комитета заседане дагардар дIа-юха дийцар мехка кхыча регионашка зуламашта духьала къовсам лоаттабеча милицена гIо дергдола болхлой отрядаш вIашагIйохкара опытах пайда эцара хьакъехьарча дешах а. Халкъа депутатий Грозненски городскойи г. Грознерча районнии Советий исполкомашта тIадиллад из опыт шерра юкъейоалаяра хоадам боллаш дола гIулакхаш чакхдоахилга.

Комитета заседане дийцар цхьадола кхытайпа дешаш а.

Ялат дIадувш да

Грозненски района «Горячеисточненский» совхозе ялаташ дIаде доладаь массехк ди да. Цу гIулакха ханнахьа кийчдаьд лаьтта, техника, Iалашдаьд гн.

— Ялат оаха дIаде деза 2400 гектара тIа, — аьлар хьалхарча тракторни бригада кулгалхочо Самбулатов Мухьмада. — Из болх ткъаь диннахьа чакхбаккха лаьрхIа да тхо. Къаьстта хьинаре къахьегаш ба кхашка механизатораша ДадаевгIар. Даси во Iаси дикка тIеххоачашъю шоай планаш.

М. ГАДАЕВ.

Профсоюзаш: эргалоний наькъагӀа

ВЦСПС пленум хинначул тӀехьагӀара интервью

Мишта хила еза профсоюз?

Сентябрь бутт болабенна ча юххье хиннача ВЦСПС-а ялхлагӀча пленума «ХӀанзарча ханахи профессиональни союзнӣ декхарехи болча» соцам тӀа аьннад: советски профсоюзнӣ декхар да мехка общественни вахарга керда-ча позицеш тӀа тӀагӀолла хьажар. Къаьстта аьлча, соцам тӀа белгалдаьккхад общества традиционни структурашка тешара кризис этта хилар, шоай социально - экономически хьал бахьан вӀашагӀа а кхийтта, гӀоттара болхлой хьалхьебеча оттабар. Застоя хана дӀаьяьнна хинна къахьегамхой традици меттаоттае фу уйла йолаш я. ВЦСПС ялхлагӀча пленумо малагӀа гӀулакхаш де оттадаьд дувца дийхар тха корреспондента республика мехкдаьттан мехкдаьтта химически промышленноста болхлой профсоюза обкома председателга С. С. Батаевга.

Корреспондент. СаӀид Саидович, дукха ха йоаццаш хиннача шахтерий забастовкаехи мехка цхьайолча регионашка хӀанз а хулаш йолча цу тайпарча явлениехи малагӀа выводаш йир ВЦСПС VI пленумо? Иштта йола событеш хилара хьал эттари вай республике, къаьстта аьлча шун отрасле?

Батаев. Соцам тӀа белгалдаьккха махкдара, уж дӀамаш хиларах дола дуккха бахьанаш дика довзаш дар, царех лаьца цкъа дийца Ӏийнадацар Ӏаьдала республикански центральни органашка. Бакъда, цхьан оагӀорахьара аьнна хӀама дӀа ца эцаш бюрократически административни система хиларахи шоллагӀа оагӀорахьа тӀагӀертта доагӀар хьадеш профсоюзаш ца хиларахи гӀулакх социальни экккхача кхоачадир.

Из бахьан долаш бухсоццаш хьахиннар во дар — болхлой профсоюзацара хийра баьлар, из администраце аьннар деш я аьнна бехке а яь (из нийса хилар белгалдоаккхаргда вай). Из бахьан долаш мехка дуккха миллиона сомий маьхӀ экономически зе хилар. Пленумо белгалдаьккхар къахьегама тӀагӀолла къовсамаш даьлча профсоюзни комитеташ болхлой оагӀув хьаллоацаш, законага хьежжа забастовке цар бокъо хьаллоацаш хила езилга.

ХӀаьта вай республике, къаьстта аьлча, тха отрасле цу тайпара хӀамаш хилари яхача хаттара жоп лургда аз: хилар. Бакъда, уж иштта ира хьа а хьанзар, эккхача а кхачанзар отрасле кулгалхошеи отраслеви профсоюзои доагӀаш дола гӀулакхаш дар бахьан долаш. Къаьстта аьлча, массехк шу хьалха шийханнахьа къостадир бийсана беча балхах доагӀачун дош. Е шийханнахьа алапи дӀадалара дош — хӀанз кхачан продукташи дуккха эшаш дола товараши ца тоъача хана из чӀоагӀгӀа Ӏаткъаш да болхлошта. Цудухьа из дош профсоюзни органаша хаддана теркам тӀабохийташ да.

Корреспондент. ВЦСПС пленумо хьаллаьцар шоай доаца гӀулакхаш дарах профсоюзни комитеташ мукъайоалийташ йола дуккха предложенеш. Фу яхилга да из?

Батаев. Из да профсоюзий балха тӀа къахьегамхой хьашташ чӀоагӀгӀа лораде деза, паччахьалкхени боахамей органашта профсоюзаш карахургйоацилга чӀоагӀде деза яхилга.

Хьажалахь фуд хӀанз профсоюзни болхлошка ца кхоачаш — эггара хьалхарча аргӀана социалистически яхь вӀаштӀехьйоаккхилга. — Цун итогаш, елга, условеш оттаелга, дефицитни продукташи товараши дӀа-са нийсделга — лоацца аьлча, боахама декхараш кхоачашдарца дувзаденна боккха организационни производственно - массови болх белга.

Фу де дезаш да тхо? Эггара хьалха тхо къахьегамах доагӀачун хьакъехьара цу къахьегама хьалаш тоадара, къахьегам лорабара, болхлошта бе болх хилийтара, маьхий, социальни эшарий, къаьстта фусамашца болхлой Ӏалашбара хьакъехьара къахьегамхой хьашташ, кхы дуккхадараш а Ӏалашде хьажа деза. Царех да, масала, предприятеш гурахьей Ӏайи болх бара кийчъяр. ХӀаьта хӀанзалца из дош башха теркалдещ хиннаяц профсоюзаш. Тха организаци эггара хьалха хила ма езий къахьегамхой унахцӀено лораяра хьаштдолаш. ЙӀоахъянза йола хӀара завод, кизгаш тоханза кораш дола цех, кийчъянза йола гараж — уж я бӀаьш, эзараш больничний листаш, царех профсоюзни средстваш яла еза. ХӀаьта уж дӀаяхийта йиш хургьяр кхыча гӀулакхашка.

Корреспондент. ХӀанз вай мехка шерра яьржача кооперативай хьакъехьа малагӀа гӀулакх доагӀаш я профсоюзаш?

Батаев. Укхаза цхьа дош мара дац — уж дика лоархӀаш я. Бакъда, профсоюзаша хьаллоацаргьяц паччахьалкхен маьхагӀеи расценкаегӀеи продукци йохкаш а гӀулакхаш деш а йола, рынкерча дефицитни товарий хьакъехьа бахача наха гӀо деш йола кооперативаш мара.

Укхаза хьоаде доагӀа «Кооперативни боламе телхараш леладеш хиларах» ВЦСПС VI-ча пленумо дийцалга, гражданий хьашташ дохадеш хӀанз кооперативни боламе хӀама яккхара. бӀаьхий хилара нах тӀехьабаьнна болга.

Уж я кооперацех дола Закон тоаданза хиларах пайда а эцаш, духхьала шоашта болча пайдана яхка «кооперативаш».

Укхаза дувцар эггара хьалхарча аргӀана доагӀаш да кхачан торговле сфере хӀанз дукха хьахулаш йолча торгово-закупочни, тайп-тайпара юкъарчал лоаттадеча кооперативаех. Кооперацера хӀама лохача наха розничний торговлецен паччахьалкхен предприятешцен зуламе гӀулакхаш леладу, дукхха кхачан продукташ ийю, уж кооперативай шийй я яхаш шоаш маярра йохкаш спекуляци леладу.

Из негативни «кооперацих» вай республикана а ше къаьстта йола проблема я. Хьэцал республика центре а районашка а йола дукха шашлычнеш. Цига шашлык деш дола дулх рынкера ийцад аьнна хетий шоана? Эццане а ийдац... Продавецашта кӀеззига совлен мах а телаш паччахьалкхен тикашкара ийдеш да, хӀаьта цох шашлык ду шолха-кхолха мах а боаккхаш.

Иштта йола «кооперативаш» яхараш махулла сихагӀа дӀакъовла еза.

Корреспондент. Фу хеташ я ВЦСПС-и цун VI-гӀа пленуми мехка къамашта юкъерча гӀулакхех?

Батаев. ХӀанз эттача цу хьале чӀоагӀгӀа йоакхо еш я ВЦСПС VI пленум, шоай мугӀараш кхотадара, социализми интернационализми керда яккхара конструктивни позицеш лацара профсоюза беррига членаш тӀа а хьийхар. Хулаш йола событеш интернациональни позицеш тӀара кхетаеш хила деза, антисоветски, националистически элементашта, экстремисташта меттахьа хӀама тоха еза.

Корреспондент. Юххера а ВЦСПС VI пленумо хийцари лохерча профкомий статус? Сона ховчогӀа, профкомий председателаш леткъаш ба лакхера луш йолча регламентацена.

Батаев. ХӀаа. ВЦСПС пленумо соцам тӀайийцар профкомаша деча гӀулакхашта регламентаци лулген шийлоӀаме царна йола решенеш елгеи дита дезаш.

Юхьанцарча организацешта мукъбеннаб шоай балха тӀа дола приоритетни лостамаш шоай лоӀаме къоастаде, шоай структура дешаш къоастаде, иштта кхыдараш де.

ВЦСПС VI-ча пленумо тӀайийцар профсоюзий кхыча балхий хьакъехьара дуккха решенеш а. Цар касталашха дикадар дергда тха беррига профсоюзни болама а.

Дукха ха йоаццаш хиннача ВЦСПС VI пленума материалаш Ӏомаеш, цар анализ еш, де дезараш белгалдеш, царца дувзаденна хьалхашка латта декхараш къестадеш ба укх деношка «Автоспецоборудование» яхача грозненски завода болхлой, инженерно - технически болхлой, гӀулакхера нах.

СУРТА ТӀА: пленума материалаш ешаш ба (аьрдехьара аьттехьа) завода профкома член, слесарий бригадир Н. В. Будников, фрезеровщикий бригадир Г. А. Нагибин, фрезеровщик А. К. Яшуркаев, слесарь С. И. Орешин, № 3 йолча цеха токарь Ю. Г. Старицкий.

И. ПЛИЕВА сурт.

Дикача нахах

Нийсхо—из я перестройка

Советски кепайоазонна а кхыча массови информаце средствашта а, из иштта ала мегаргдале, «хозагӀйола» ха я эттар. ХӀанз лаха хала да вай историцара дӀаяхача ханашкарча къахьача бакъдолчох, тахан советски нахага уйла яйташ долча, царна дагадоахкача гӀулакхах нийса а мадарра хьоаха ца деш йола массови информаце цхьаккха а орган. Вай обществера бӀеха хӀама дӀадоакхаш бола перестройка мух ба из цар вайна хьабовзийтар.

Ер письмо шуга язде тхона — асфальтови завода болхлой группана дагадохийтар цхьан центральни газета тӀара публикаци я. Цу тӀа йоахар, тахан, сталинизма хӀалакбаьрех вай дувцача хана застойни хано чувхабаьраш а хьоаха ца беш Ӏе йиш яц, хӀана аьлча цу хана а дукха наьха сий доадеш, выговораш еш, гӀожача, законагӀа йоацача методашца юстарбоахаш, балхара, партера дӀабоахаш моттигаш яр.

Цу тайпара, бокъо йоацаш леладаьчарех тхоай предприятера цхьа масал доаладергда оаха а. Массехк шу хьалха тха предприяте мутӀарера болхло а волаш балха вера Вацуев Ӏабдул — лакхера дешар дийша ваьнна историк, Нохч-ГӀалгӀай исторе, метта, экономика, социологе, филологе Ӏилматохкама института болхло хиннар.

Из эзди, хьаькъали кхетами болаш, моллагӀа а эшачоа, ца вовзачоа а новкъостал де кийча волаш, Ӏимерза, сабаре, хьинаре саг волга коллективе цу сахьате дӀахайра. Цун уж гӀулакхаши дика оамалаши тха коммунисташа кхетайир. дукха ха ялалехьа цар шоай секретаралла хержар из.

Новкъостий шийх тешаш хилара цо мел хоам бора-м дувца а дезац, вешта а вар Вацуев Ӏабдул гонахьарчарна къахьегаме а вахача а шийгара масал гойташ. Завода коммунисташ из шоаш харжарах гӀалат ца баьнналгеи дехке бала дагабоацалгеи хьахьекхар дукха ха йоаццаш «Мемориал» яхача Ерригсоюзни общества Нохч-ГӀалгӀай отделене председателалла республика общественносто из хержача. Из, тхога хьаттача, Ӏалаьмате нийса даь хӀама да: цу тайпарча организаце балха из тайпа деррига ше техка, исторе довзаш вола, дог цӀена дола саг керте эттача нийса да.

...Армене мохк аьгача хана тха заводе хиннача митинге эггара хьалха къамаьл дир Ӏ. Вацуева. Армене хинна хатар духхьала шийна хилча санна, массане а деташ тохадолийташ дар цо цига даь къамаьл, предложени а елар цо массане а цхьан дийнахьа даькха алапи Ӏаламо зе даьчарна долча новкъостала йолча фонде дахийта, аьнна. Иштта хилар вай мехкахошка, Нажай-Юрта, Ведана, Шота, МагӀалбика районашка бахача наха лаьтта такхаш Ӏаламо зенаш дарах бола хоам кхаьчача а. Лоацца аьлча, Вацуев Ӏабдул эзди, гӀулакхаца, хьинарн хьаькъали долаш хоаставе а лархӀа а мегаргволаш саг ва.

Тхона кхы а дукхагӀа везавелар из, чӀоагӀагӀа Ӏабдул лархӀа а даьлар тхо, хьалха балха хинначара, — исторе, метта, экономика, социологе, филологе Ӏилматохкама институтера — цун Ӏилман уйла «официальничунца» йоагӀаш яц, аьнна, из балхара дӀагӀоча кхоачаваь хинналга хайча.

«Официальни» яха дош оаха кавычкашка деллад, хӀана аьлча, вайна массанена а ма хой, застойни хана исторически факташ юхмачахьа мишта йоахар. Хов вайна, шоай башха грамотни йоацача чиновникий аппарата ловр дар духьа нохчийн гӀалгӀайн халкъий дӀаяхача заман исторех цар мишта яздора, цига цар деррига а коги кортеи боацаш кета мишта дора. Царех цхьабола псевдоӀилманхой хӀанз цкъарчоа бийшаб, вешта аьлча Ӏийне дӀахьулабенаб.

Уж тайпа нах гучабаьхаб, аьнна, кхоачам бац, царна шоай моттиг дӀаяла еза, уж фу «Ӏилманхой» ба дӀа а хойташ. ХӀаьта Ӏ. Вацуев санна бола Ӏилманхой юхаметтаоттабе беза, нийсхо котъяьнналга дӀа а кхайкадеш.

Асфальтови завода коллективо «Сердало» газета оагӀонаш тӀа гӀолла дех компетентни органашкара из дош нийсхо йолаш къоастаделга а. застойни хана хинна гӀалаташ дӀадоахилга а, хӀана аьлча хӀара саг шийдего къоабалдеча, ше Ӏомадаьча, шийн образовани йолча гӀулакха тӀа къахьегаш хила веза.

А. ИГНАТЕНКО, Т. БОНДАРЕНКО — завода профкома членаш, Ш. АЛИЕВ, М. МАСАЕВ, М. АХМАДОВ, (веригаш а 11 саг) — профсоюзни организаце членаш.

ОБЛСОВПРОФЕ ДАЬХКА ПИСЬМОШ

ФУСАМАШ — КХАЖАГӀА

Облсовпрофе письмо дайтад городе Назране вахача С. Патиева. Цо язду ше квартира кхачарга хьежа 17 шу да, яхаш. Из ше а цуи сесаг а хьехархой ба, цар хьалхедеш да кхо бер, царех шиъ школе деша дагӀа. Кхо цӀа дола квартира йоагӀаш ба уж. Из дика кхетадеш да. Назрановски райисполкомо аьннад цунга 38,4 квадратни метр йола квартира кхачара кхаж тоссача юкъе хила хьайна. Из хӀама цу дезала лоӀам беш дац.

Нохч-ГӀалгӀай облсовпроф хьежар С. Патиева заявленега. Письмо тӀа дувцар тахкара вашагӀтехар лаьрхӀа йола комисси. Цунна юкъебахар республика партийни, советски, профсоюзни органашка гӀулакхе бола нах. Назрановски райисполкоме квартираш наха дӀалуча даь телха хӀамаш гучадаьхад. Комиссена гучадаьннар НГӀАССР Министрий Советага дӀахайтад.

КХАЛНАХА — ЛЬГОТАШ

Т. Межидовай заявлене тӀа дувц «Оргтехника» производственни объединене болх беча кхалнаха лаьрхӀа дола бытовой хьалаш хилийтад, яхаш. Цхьадолча даькъе аьлча балха график хийцай. Объединене профсоюзни организацеца цхьана хьежача, кхалнахька къахьегамен бытен хьалаш тоадеш гӀулакхаш даьд. Балха график хувцара дош дувцача цехашкеи участкашкеи хиннача собранешка дакъа лоацаш хилар 1600 саг. Балха ди 7 сахьати 50 минути хургдолаш дӀаьха хилийтара тӀехьа кхаж тессар 1162 саго, хӀаьта график хувцара тӀехьа кхаж тессар 474 саго. Къахьегама коллектива советеи кхалнаьха советеи инициативагӀа балха график хийцар.

Болх беча кхалнаха кхы тӀа социально-бытовой льготаш яларах кхалнаьха совето еннача предложенешка хьежар къахьегама коллектива совет, царех дукхагӀъяраш мога а йир. Масала, кхалсага алапи доацаш отпуск лу бера кхо шу даллалца цунга хьежаргйолаш, цун балха моттиг лора а ергйолаш.

«Оргтехника» объединене болх беча кхалнаха алапи а доацаш ши кӀира отпуск лу, нагахьа санна эшаш моттиг эттача.

АЛАПИ ТӀАТОХАР

«Красный молот» завода болхлой леткъар облсовпрофага шоай къахьегама алапи кӀезига да, аьнна. Хьежача гучадаьлар болхлоша шоай письмо тӀа дувцар бакъхилар.

1984 шера 27 ноябре арабаьннача СССР Госкомтруден ВЦСПС-ен соцамга хьежжа халкъа боахама дерригача доакъошка коачачеи газовни доагорца летадеча яьшка хий дӀоахдечеи Ӏи йоаккхачеи тайп-тайпарча системашка хадданза болх байтачеи царга хьожачеи болхлошта льготни пенси лу яьккхача балха стажага хьежжа. «Красный молот» завода болхлой коллективе льготни пенси доагӀа из соцам арабалалехьа котельне 10 шу совгӀа йолча хана машинисташ болаш болх баьча Т. Куриикованен З. Тимошеконен. Кхыча болхлошта дӀоаллоархӀ льготни стаж. Масала, В. Исакована 2 шу, В. Касимована 3 шу, Н. Барашевана 2 шу. Цул совгӀа, цу болхлошта доагӀа алапи лакхду котельне машинисташта доагӀаш ма хиллара, къахьегам хала хиларагӀа кхы тӀа отпуск а йоагӀа.

Ӏана кийчо мишта ю

ЦХЬАККХА ХӀАМА ЦА ДЕШ ӀИЙЧА...

«Грознефтемаш» яхача заводо Ӏана малагӀа кийчо яьй завода керттерча инженеро Граб Николай Дмитриевича дувцача хана хьеггача вуссаргвар. Ӏана кийчо еш дола балхаш заводе 70—80 процент гаргга кхоачашдаь хиларах тешавир со цо, цул совгӀа, динза диса белхаш сентябрь бутт боблехьа кхоачашдергхиларах а чӀоагӀдир.

Цхьабакъда, фотокорреспондентаца И. Плиевца оаха завода территоре тӀа сахьат совгӀа ха йоаккхача хана (боккъалдар дийцача, металлически отходашта, нувхашта юкъе гӀолла чакхдовла гӀертача хана) цу даькъе дах хӀама довнзар тхона.

Амма, дӀадахача шерашка йохаяь, хӀалакьяь цхьаццайолча цехий наӀараш-м бӀаргаяйра тхона. Кизгаш доаца даьсса кораш а бӀаргадейра. Дукха ха йоаццаш дийлхача догӀо баьккха хоттен бӀеха кови бӀаргадайра... ХӀаьта, Ӏана еш йола кийчо-м яйнзар тхона.

— Фу кийчо ювц Ӏа? — аьнна, раьза а воацаш аз даьча хаттара жоп делар мехкдаьтта оборудованена ремонт еча цеха начальника Решидов Ибрагим Дадашевича, — ЙӀовхал луш йола оборудованеши узлаши оаха тхоай низаца кийчъю, наӀараш оахош тоаю. ХӀаьта, кораша кизгаш оттаде тха вӀаштӀехьдалац — цу гӀулакха хӀара шер-шера хьовзам боал. Планерке уж балхаш сихха кхоачашде деза, аьле, соцам бу. Из соцам тӀаийццача тайпара, даьсса хабар хиле, бусс, цхьаькха аргӀанара планерка хиллалца. ХӀаьта из гӀулакх кхоачаш а па деш, лоа ӀотӀадиллалца дӀаьхду...

ХӀаьта кхы де хӀама доацаш, шелал ла ца могаш, халача хьале этта болча болхлоша миччахьара фанера, е аьшка листаш а лахе, цех йӀоахъю. Шийла чухьекхаш бола мухи шелалй па ла кизгана меттел моллагӀа хӀама тохаргъяь саго. Из бахьан долаш хьалха а дукха сердал йоацаш хиннача цехашка кхы а дукхагӀа баьдлу.

Лакхе вай маалара, «Грознефтемаш» яхача завода территоре тӀа йоацаш цхьаккха хӀама яц. Йохаяь яьсса яьшкаш дӀа ца йоахаш дуккхача шерашка Ӏоаеш йолчоа тара яр, цунца цӀи ялара кхерам тӀа а тоссаш. Заводской коа тӀарча масса йолча миӀинге доаллачох даьла ше воацар кхетаргвоацаш хӀама дар: бурув тохаш йолча оборудоване узлаш яда укхаза. Массехк шера уж мукх юъ, царна гонахьа яьннача йоархӀаша дӀакъайла яьхай уж.

Сварочни цеха хьалхашка мукхйинача буровой оатхалий гув бар, уж, мадарра дийцача, сов дукха заводской коа ядаш хиларах ахангахьа кхоачаш лаьтта Ӏочуяхаяр. Болхлоша яхачох, хӀанзчул тӀехьагӀа уж тоае йиш йолчарех яц. Металлолома меттел дӀачу ца елча, кхы царех бала пайда бац. Вешта, завод боахама расчете хилча, царех-м дика пайда бала мегар. Цхьабакъда, духхьал шийн доацачун гонахьа доацаш заводе эттача хьале цхьанне бала бийтеш цу тайпарча «кӀезигача хӀамай». Хетаргахьа, тӀайоагӀача хана хургба аьнна догдоахилга дац.

Массехк ди доадир аз эрна профсоюзни болхлошца вӀашагӀкхета гӀерташ. Завода коа-кхыметтел профкома председатель хьалаха а вӀаштӀехьдаланзар са.

ХӀаьта, шелал кхетарах болхлой цамогаш хиларех цунца дувзаденна балха ха зехьа йоаярен бахьанаш тахкар духьа вӀашагӀкхета дезаш дар тхо. Цхьацца бахьанаш доахаш завода управлене болхлоша аз деча хаттараршта жоп ца а луш, бехктокхам тӀара бовла гӀерташ хилар цхьацца уйла яйташ дар. Балха ха зехьа яйна хилар гучадаккха ловш цхьаккха вацар.

БӀарга мел дайначун уйла еча хана, цу дерригне а профсоюз бахьан долаш эхь хетийтача хьале оттаву. Общественнии социальнии вахаре мел йолча сферашка болхлой хьашташ лораде декхарийла хинна из орган дуккхача итташ шерашка шийн декхараш кхоачаш а ца деш, административни аппарат инертни гӀонча а хинна дӀаэттар.

Из практика телха, нийса ца хилар хьахьекхар дукха ха йоаццаш вай мехка хиннача горнякий забастовкаша. Профсоюзаш (вешта аьлча, дукхагӀъяраш) цу событешта юстара хилар, эттача хьале кулгалде низ кхачанзар цар.

ДукхагӀча, болх беш йоацача профсоюзни организацешта альтернативни а хинна дӀаэттар къахьегама коллективай советаш вӀашагӀйохкалга.

«Грознефтемаш» яхача завода профсоюзни организаце фу деш я хац сона. Цхьабакъда, цо шийн де доагӀаш дар деш доацилга майрра ала йиш йолаш вац. Балха моттигаш тоаяра, производстве культура хилара, болхлой къахьегама кхерамзле йоацаш хилара тӀехьа малав администрацеца къовсам лоаттабе декхарийла вар, профсоюзни организаци еце?

ХӀаьта уж дешаш «Грознефтемаш» яхача завода профсоюзни организацес мишта къоастаду ховргда шоана тха фотокорреспондента даьхача сурташка хьежача.

Эггара тӀехьа ала ловра цхьаькха а... Заводера даьнна, тхо дӀадолхача хана цхьа инженер предприятера квалифицированнии болхлой дӀаухаш хиларах Ӏокадар, цхьабакъда, цу гӀулакха бехке йир цо кооперативаш: цар доккхийча алапешца болхлой Ӏеха а беш, шоай балха уж юкъеоза, аьнна.

Дий-теш из иштта? Шийн вахаре массехк шу завода дӀаденна, ше маварра вола болхло шийн балха моттиг йита а йита, доккхача алапена тӀехьа а ваьнна. балха тӀара дӀа а ваьнна дӀагӀоргвац. ХӀаьта заводе этта хьал бахьан долаш, нах балха тӀара а баьнна. кхычахьа дӀаухаргболга бакъдолаш хӀама да.

А. САДУЛАЕВ.

СУРТАШ ТӀА: 1. Иштта деха корий кизгаш а долаш я цхьаццайола цехаш. 2. Пхийтта шу хьалха денз сварочни цеха хьалхашка гулъеш йола «металлосклад». 3. Цхьа сийг хилча кхоачам болаш ба цӀи ялара.

И. ПЛИЕВА сурташ.

Водителий—йоакхо е

Автобусашка хьежаш моттигашка бӀаьш бола нах гуллулга Грозне массазара сурт да, хӀаьта транспорт йоагӀаш яц. Автобусаш новкъа лелара график хадданза йохаеш я. Водителаш тоъаш бац.

«Чечингавтотранс» объединене городашта юкъе лелача автобусаштӀа водителаш ца тоъаш моттиг нагахьа мара нийслац. ХӀаьта городской маршруташ дукха хул водителаш дӀабувлаши хьанйбеши моттигаш. Алапи кӀезига луш хиларагӀа дац из иштта балха тӀара нах дӀабувлилга. Алапи-м во дацар царна. Юкъера лаьрхӀача водитела бетта 300 сом доагӀа, хӀаьта тӀатеӀӀа болх бича из шозза дукхагӀа а доаккхалургда. ТӀаккха хӀана дӀабувла уж балхара?

Автотранспортеи шоссейни наькъий болхлой профсоюза обкома президиумо теркаме ийцар из дош, нах балхара дӀабувлилга социдергдолаш гӀулакхаш а дир. Белгалдаьккхад йоачаша хьал халча оттадалехьа Грознера наькъаш тоадь даха дезаш хилар. Нагахьа сайга, объединене техника а эшаш йола средстваш а йолча ерригача предприятешен организацешеи цу гӀулакха низ тӀабохийте, дукха ха эшаргьяц из кхоачашдара.

СменагӀа водителаша делкъийга хӀама дуаргдолаш, Ӏуйрийнеи сарахьеи чай е кофе маргдолаш, салаӀа йиш хургйолаш маршруташ оттае еза. Производственни дисциплина телха а ца еш, водителаша салаӀа йиш хургйола моттиг диспетчерски пункташ мара яц. ХӀаьта, уж хӀанз мишта я? ДукхагӀъяраш вагончикашка а салаӀара вӀалла аьттув боацаш а я. Диспетчерски пункташ союзпечата киоскашка ехха а я. Маршруташка цхьаннахьа а столови яц, кхыметтел хийн мала моттиг а яц. Лоацца аьлча, водителаша салаӀа йиш хургйола цхьаккха таро яц. Диспетчерски пункташ мел эша коммуникацеш йоаш, хиланза яргйоацача инвентараца, средстващца Ӏалашъергйолаш хилийта низ бац «Чечингавтотранс» объединене № 1 йолча пассажирски автотранспортни предприяте, хӀана аьлча планага диллача из зе деш я.

Профсоюза обкомо оттаяьй «Чечингавтотранс» объединени трамвайно-троллейбусни управленеца вӀашагӀа а теха, из предприяти горисполкома карахургйолаш дӀале аьнна предложени. Из керда объединени хӀанзалца экономически чӀоагӀъьяц горисполкомо, цунна новкъостал даьдац: транспорта гӀулакх деш йолча йоккхийча предприятей средстваш вӀашагӀа а теха, уж городской маршруташ тӀа болх беча водителашта эшшача дӀаяхийта еза.

Эггара хьалхарча аргӀана эггара дукхагӀа пассажираш гуллуча маршрутни бархӀ диспетчерски пункт киоскашка хилийта еза. Цига водителаша Ӏуйрийнеи сарахьеи хӀама кхоалларгдолаш буфеташ хьаелла еза. Царел совгӀа дӀа-са лела ши автобус — столови хилийта а еза.

Пленуме иштта дийцар водителашта дикагӀа медицински гӀулакх де дезаш хиларах а. Городской поликлиникашка аргӀа хьакхачарга хьежаш латта ха яц царга. Цудухьа объединене хӀара йоккхача транспортни предприяте шийн унахцӀено лораяра центр хила еза. ХӀаьта йиш хургьяр профилактически гӀулакхаш а де, водителаш линегӀа арабовлийтара дош къоастаде а, цамогаш бараштa дарба де а.

ДӀахо йодача хана транспортни болхлошта санаторий-профилакторий хьалъелерхӀ, хӀанз царна гӀулакх ду мехкдаьттахой, гӀишлонхой профилакторешка. Дарба дара учрежденеш йолча предприятешца договор яьй цар «Чечингавтотранс» объединенена цхьа хоадам боллаш путевкаш лургйолаш.

ЙоагӀаш йола Ӏоттар йир горисполкома. Квартирашта аргӀана латт «Чечингавтотранса» 570 дезал, царех 200 дезал водители а болаш. Горисполкомо массехказза аьннад водителашта лаьрхӀа йола квартираш лургья. Из оттадаьдар транспортера дукха нах балхара дӀабувлаш хиларца дувзаденна. Бакъда, ше дӀадоладаь гӀулакх чакхдаллалца дӀахьош яц горисполком. ХӀанзалца йолча хана цхьанна а водителга кхаьчаяц лаьрхӀа йола квартира.

ПЛЕНУМО ЯЙТА УЙЛАШ

БАКЪДАР ДУВЦА ДЕЗА

Культ личности йолча хана къамий толхаяь хиннача бокъонех лаьца дукха хIамаш дагадохийтт КПСС Центральни Комитета сентябрьски (1989 шера) Пленумо.

В. И. Ленин кхелхача денз къамашта юкъера гIулакхаш леладара, цар доттагIал чIоагIдара политика нийса лелаяьяц. Вайна массаза хьахозар — Советски Союзе — деррига халкъашвежарий, эрсийдар — воккхагIвола воша.

Иштта, революци яьннацаре дIадаьнна лоархIача кIезигача къамий культура хьакхеллар Росси я йоахар.

Тахан Iилманхой балхаш тIара вайна хов царизма мел къиза доал лоаттадаьд лоаман халкъаш, цу даькъе, нохчий а гIалгIай а. Вайна, иштта гучадаьннад, лоаман халкъаша Российски империна духьала къамаш-мукъадахара боламаш чанкдаьхалга.

Хеталора, тIеххьарча революце а деррига кхоачамбоацараш тоадергда, аьнна. Цхьабакъда, цо уж хеттача бесса тоаданзар. ЗIамигача халкъашца дискриминаци лелаяьй, цар аьннар, царна хетар хьал ца оттийташ, низ беш. Царна вай хана дика товча «автономи» яхача форме упаковка яьй. ХIаьта фуд автономи яхача деша маIан? Дувцарах — боахамий, къаман, культурно - просветительни дешашка шоай лоIаме хилар.

Укхаза дукха уйла ца еш масал доаладе йиш яц. Масала, «Грознефть» яхача объединене хьалхарча деношка денз ла йиш йоацача тайпара къиза эксплуатаци ю республика лаьттан тIоанашта. Мехка кхыча регионашка дIаухийт миллионаш тоннаш доагор.

ХIаьта фу лу республика цунна меттала? Практически хIама лац. Кхымелдар дIадаьлча, Нохч-ГIалгIайчене хIанз а тIехьа социальни дегIакхувлара хьакъехьа цхьаь цаI дош къоастадаьдац.

Юкъера дешар? Вайна дика хов республика городашка, юрташка школаш ца тоъалга. Медицина? Больницаш ца тоъаш хиларах, дукхагIйолча дарбане учрежденей хьалах лаьца дувца а ешац. Масала, республикас туберкулезах нах бовра даькъе мехка хьалхарча моттигех цаI дIалоац.

Культура? МалагIча культурах дувцаргда вай нагахьа санна, къамана театра хIанз а тIехьа шоай помещенеш ца хилча. Театрально - концертни здани хьалъеш ткъо шу гаргга ха а яьккха, тIаккха цу чу кхо театр дIачу а делла сатийна Iохайшар вай.

ЧуIе фусамаш хьалъяр? Вайна массанена а дика хов республике жилищни проблема мел ира латт. ХIаьта, со шек ва 2000 шерага вай из проблема къоастаергхиларах.

Из я-кх хьона автономи. Цо ше маярра хьахьекхар 1944 шера. КПСС платформа проекта тIа «МалагIа тIехьале кхаьчай вайга» яхача разделе укх тайпара комментари я: «Къаман проблемаш иръяьча цIенхашттача бахьанех цаI да дукхкхача наха репрессеш яр, шоаш даим даьхача моттигашкара ара а даьха, бIарчча халкъаш кхыча республикашкей регионашкей Iодахийтар къаьстта а долаш. Из ди тIакхаьчар гIалмакхахошта, къоарашошта, балкхарошта, нохчашта, гIалгIашта, крымски татарашта...».

Из бокъонца йола къизал... Мадарра аьлча, уж халкъаш Iай Азе а Казахстана а нах ца бахача районашка духхьал моцала доаде дагахьа Iохкайсар. ХIаьта, цу ийрчача гIулакха хьалхашка бехке я сталинизмас хьаяь аппарат, цу шерашка хьакхелла къиза система.

Цхьабакъда, халкъ цIендаь дIадаккха цхьанне а вIаштIехьдаргдац, из мадарра бIаргагу нохчий а гIалгIай а таханарча историе анализ еча хана. Дагадохарах аьлча, из деррига бакъдар долча беса хьа ца оалаш, лечкъадеш, кхераш дувцар. Хьажал шо, республика меттаоттайтича денз (1956 шу) даим укх республике даьха къамаш бехке доацилга, хIама гунахьа доацаш къиза Iодахийталга хьа ца оалаш мел ха яьккхар, цунах маларра дувца болабелар (1988 шера) — 32 шу даьнначул тIехьагIа.

Цул вогIагIа да кхыдар... Цу шерашка укхаза даьхача къамий езача моттигашта, кашамашта тIакхувдаш геттара чIоагIа къизал гойтар. Города центре наькъ йистошка бордюрашта меттел Iарбий йоазув тIадола чурташ дехкар. Цунах дувца лоархIабацар — къамашта юкъера гIулакхаш кхохкадергда, яхаш.

Сона хетачох, уж царех лаьца деррига дIа ца дувцаро, из кIайла кхахьаро кIезигбу. Нагахьа санна, уж санна дола къиза гIулакхаш, вай раьза а долаш чакхдахийта хилча, тахан цунах долча беса дIаала кхераш хилча мичай изза морг юха хург ца хилара гаранти.

Дукха дувца безам бар къамашта юкъерча гIулакхий хьакъехьа. Сона хетачох, ГуржегIа, Азербайджане, Армене, Казахстане, хинна ийрча событеш Нохч - ГIалгIайчене хургьяц. ХIана аьлча, кхыча къамех бола нах лархIар, царца доттагIал леладар, хьаша тIаэцар из нохчий а гIалгIай а цIийца да. КПСС платформа проекте «Къаман автономе лоархIами правови статуси айе» яхача разделе укх тайпара абзац я: «автономни республикашка, областашка, округашка бахача наьха законни бокъонаши халкъий хьашташи биззача боараме меттоттаде». Сона хетачох, из юкъарча дешаща аьннад. Сона кастта арадаргдолча къамашта юкъерча гIулакхех долча Закона тIа ну хьакъехьа хьдда аьлча бакъахьа хетар.

А. ПОПОВКИН,
коммунист, болхло.

Дукха уйлаш хьалхьоаьйса а со санна болча ха яхача наьха а дегашка укх деношка чакхъяьннача КПСС ЦК Пленумо. КIоаргга Iомаде дезаш да цун документаш, къонача тIехьенна дIадахачох дола бакъдар дикагIа довзаргдолаш. Пленуме дийцар сталинизмо Iоткъам тIалоаттабаьча бIарччача къамий кхелех, нийсдалийта гIалаташ дIадаха дезарах. Уж тайпа гIалаташ хинна хилар бакъда. Цу хьакъехьа цхьа масал доаладе лов сона.

ВЦИК декретагIа 1924 шера 7 июле Горски республика дIа а яьккха, хьайир гIалгIайи Къулбаседа-ХIирийн автономни областаш. Цар шинне а центр город Владикавказ яр. Из даро вежарашха долча халкъашта юкъера доттагIал чIоагIдара йола таронаш хьахилийтар. Цу гIулакха хетаьча торжественни собране гIалгIай къахьегамхоша дош делар город Владикавказа кхыча къамегIа болча болхлошца цхьана кердача вахарга бода никъ шоаш буларгба, аьнна.

Малав бехке?

Сона дагадоагIа 1934 шера арадаьнна «ЗIамигача мехка бокхий турпалаш» яха книжка. Из хетадаьдар граждански тIеман цу тIем тIа белгалбаьннача ЦIеча ГIалгIайчен турпалаштен. Укх тайпара хаттар оттадаьдар книжка тIа: Мала вар Кавказе эггара чIоагIагIа советий Iаьдал хьаллаьцар? Жоп иштта дар — «ЗIамига ГIалгIайче».

Книжка тIа дувцар гIалгIаша кIайгвардейцашца лоаттабаьча бирсача тIемех. Массехк моастагIчох мукъаьяьккхар цар город Владикавказ. Эзараш болча гIалгIаша шоай синош дIаделар из деш. Цох лаьца дувцаш яр Г. К. Орджоникидзе В. И. Ленинга яхьийта телеграмма а, «Кавказе советски Iаьдал оттадеча хьалхалаттараш гIалгIай ба» яхаш, яздора цо.

Цу дешашца вIашкадоагIаш дац 1934 шера хиннар. Цхьаннега хьтта-аьнна хIама доацаш, гIалгIай автономи дIаяьккхар. ХIаьта столица город Орджоникидзе хIирашта дIаелар. ИIаьххача юкъа ссылке хинначул тIехьагIа, шоай республика меттаоттае бокъо елар нохчаштен гIалгIаштен. Цхьабакъда, Орджоникидзех меттел. Пригородни районах а кхыдолча лаьттаех а баьлар гIалгIай. Иштта дар-кх республика «меттаоттаяр»... Сога хаьттача, хьалхагIа уйла а яь, Сталина, Бере, Кобулова, царна тIехь лаьттача бIехагIозаро, эхь-юхь йоацача наха баь тийшаболх ба из. Аз яхац цу гIулакха деррига хIирий халкъ бехке да, цхьабакъда, йолаш я цу даькъе ХIирийчен административно - бюрократически аппарата лараш а. Шоашта ховргда-кх цу наха кIалгIолла шоаш леладаьчо мел доккха зе даьд цхьаккха бехк боацача къамашта, массахана хIиращца вошал, гаргалол, гIулакх долаш баьхача гIалгIашта. ЦIаккха чам болаш хиннаяц кхычун багара яьккха сискал.

Х. АЛБАКОВ,
къахьегама ветеран,
г. Грозный.

Къаман культура говзанчаш

ГIалаш сийрдаяьха малх

Шоллагlа сахьат да Россе художникий Союза выставочни зале гойташ йолча Нохч-ГIалгIайчен художника Полонкоев Мурада болхий выставкага хьожаш со лела. Со кхетаде гIерт, мишта карагIдаьннад цун хеталуш дар бокъонца долаш долчунца, цхьалхадар сердала а бесай а духхалца, юххера, фольклор таханарча ден философе кIоаргача чулоацамца вIашкатохе. ХIанад цун балхаш иштта бIарг тIаозаш, уж духьал пейзажаш мара еце а.

Дукха хе яц сан боади вIашагIкъаьста, гарга да ди. Цхьабакъда, лоамаш а, вIовнаш а, цIенош а Iаьрже да. Деррига неберах доал, бакъда Iуйре котйоалаш йоагIа. Фу даьх-те цо хьона, лаьттаI Из — «Лоамашкара Iуйре». Цунгахьа юкъ йолаш хьалтеха «Халкъа лоазараш» яха сурт экспрессех хьалдиза да. Говраш — кхесашка мух ловзаш я. Кагдала санна сеттад Iадасаькх, эза латт мовхьар, зовне дода тIаьск. ВIовнаши халкъа кхизг дагайохийташ бола малхи—уж а гIайтта йолхаш санна хеталу.

Тамашийна а дIахо фу хургда ала йиш йоацаш а я художника фантази. Вайна гу халкъа оаламий а фаьлгий а дуне, унзара сармакаш, довзаш доаца оалхазараш, чухьа са доацаш майра а яхь йола а кIантий, йовза йиш йоаца къайле бIаргашка латта сувнаш. Иштта ба художника дуккха оагIонаш йола кхоллам а. Из духхьашха бIаргагор, кхыйола, хьайна вIалла йовзаш йоаца культура бIаргагор санна — Iалаьмате зокх болаш хIама да. Со цу сурташкара къайле йовза гIерт, юха а юха а зала чу гIолла го тувс аз, цхьабакъда, къайле цхьаннахьа хьулалу.

Из дукхавез зрителашта. Цун кхолламах дувц искусство езарашеи специалисташеи. Ленинградски пачхьалкхен Эрсий музея вокххагIволча Iилман болхлочо Л. Златкевича ший тайпара а бокъонца къаман а художник лоархI цох.

Кхы а да дувцаш — Полонкоев — из Кавказ я, яхаш. Из да а да иштта, цун сурташ тIа — даьй лаьтта, наьна лоамаш, ший къаман нах. Уж безаш ва художник. Цун сурташка къаман истори, цун са, овлаш да. Эггара чIоагIагIа цецвоаккхаш да, хIана аьлча из хьалкхеваьр хьалхагIа казахстански, тIаккха российски живописа школаш йоландаь. Керттердар — из хьалкхийнав кхыча моттиге — кокчетавски аренашка, хозача сийна бос болча лоамашта юкъе (Кокшетау казахски меттала даьккхача сийна лоамаш яхалга да), цхьабакъда, уж хоза дале а, художнико массахана ший сурташта дийхкад кхыдола лоамаш, цIимхара, баьде лоамаш, ткъо шу даьнна волаш эггара хьалха шийна бIаргаяйна Кавказ.

— Тха халкъ Кавказера СибарегIа Iодахьийтача хана, бокххийча наха чIоагIа сагот дора шоай даьхе дагаухаш, цу бирсача шерашка дийнахь а бус а цар дуцвар тхона тхэ лоамах, хIаьта цIаккха уж бIарга ца дайнача тхона дукхаезар Кавказ, из тхоай лаьтта долга ховра тхона. Эггара хозагIдар — даьхе. — Йист ца хулаш цхьа юкъ йоаккх Мурада, тIаккха философски хьисапе дIахо хьу ший къамаьл. — Ше тIаккхача йиш йоацачунга, шийна мога ца дечунга дукхагIа сатувс сага. ХIаьта тхоай лаьттанцара безам — шо ха ловш дале — тха цIеца ба. Тхо тешар, гайна - ганза тхоаш цIенах кхетаргхиларах.

КъорIо бокъо лацар сага сурт дилла. Цунца дувзаденна хургда-кх цар кура тIа — Мурада ший ялхайттагIвола да возз — художник ца хилар. Дагаух-кх наьнагахьара цхьа гаргара саг, къорIа яхачох кхерах наьха сурта ца луш, кхерех наьха сурташ хьадора цо. Цунгара хьаьнна хургъя-кх Мурада из цхьанна хIамо къовларгйоаца говзал?

Мадарра аьлча, цо ше яхачох, ше сакхетаравальча гIоно «каьхат доадеш» хиннав из. Важараша дIалечкъайора цох гони хьастамаши, дас цун кисара «каьшкалгаш» дIатувсар. ХIаьта Мурад уж хьа а лехе, пхьоалде волалора. Велаш дувц цо ше мел говзал йолаш вар. Дага мел дехар дIатIахьора цо каьхата тIа, дикадари водари къоастадацар, живопись яхалга а фуд хацар, бос-бесарча шекъаца алапаш делхалга да моттар цунна из. Творчески конкурса аьнна, Алма-Атински художественни училище цо дIачуденна сурташ шаьрача каьхата тIа къоаламца дехка дар. Из могадеш дацар. Цу балхашка Кастеев Абылхана — хьалхарча казахски профессиональни художнико, живописа казахски школа лард еллачо — цхьа хIама а зийна, аьлар: «Цу кIаьнках художник хургва». Кхозза дIаваьккхар Мурад училищера — цунна бехке хиннар из сиха хилари «спецпереселенец» яха дош хьахезача из чIоагIа эгIазъахари дар. Массаза а оарцагIволар Кастеев, цудухьа Мурад училище меттаоттавора. «Нохч-ГIалгIайчен ЦIе партизанаш» яха ший дипломни болх хьакхоллараха цунна, хьехархочоа хьалхашка а декхарийла хила мег из. Дуккха шераш да Кастеев Абылхана цIи Казахски ССР изобразительни искусствай Пачхьалкхен музея лелаю, цхьабакъда, яхаш я из цхьан хана мастеро кхел къоастаьча гIалгIай художника дег чу.

Мадарра аьлча, цо ше яхачох, Мурада даим аьттув хиннаб дукха хьехамчаш бовза. Е. И. Репина цIерагIча Институте деша вагIаш, цо кхетадир ший темперамент лирически чулоацам болча сурташца лаьгIье езалга. Мыльников Андрей Андреевича мастерской цо ше хержар, гIалат а валанзар. Цхьанна хIаманца къовла йиш йоаца цун темперамент петербургски школа сабарца вIашагIкхетарах, нийсагIа аьлча, «шаи алем» вIашагIкхетарах хьахилар хIанз критикашеи живопись езарашеи художника Полонкоева дуне оала тамашийна хIама.

Дуккхача зрителашта довз цун балхаш, барайтта выставке уж гойта хиларах — царех кхоъ персональни хиннай: Грозне, Ленинграде, Москве. Довз уж «Махмуд Эсамбаев» яхача фильмага хьежарашта а — Мурад цу фильма художник-постановщик хиннав, цунна лаьрхIа декоративни скульптураши маскаши хьаьй цо. Цун сурташ го йиш я Сирерча выставке, Нохч - ГIалгIай изобразительни искусствай музее, Ленинграда художествай Академе музее, цар хозъю мехка цхьайолча городий общественни зданей интерьераш. Нохч-ГIалгIай АССР искусствай заслуженни болхлочо М. Полонкоева ший вахара ханага диллача хIаьта из ваь 1945 шера 9 мае — Iалаьмате дукха даьд.

Москве чакхъяьннача выставка отзовий книжка тIа сона корадир укх тайпара дешаш: «Веза Мастер, хьай коанашка а дилла Iа тхона деннад Iалаьмате йIаьхий культура а истори а йолча халкъа дуне. Хьа живописа дуне — Хьа халкъа дуне да, цун хьакъалахи денадахи дувц Iа тхога». Хетаделар: цу дешашка дий-те Полонкоева къайлен дIоагIа?..

Н. ГАРИФУЛЛИНА,
В. КОРНЕЕВА сурт.

(«Советская Россия», 1989 ш., 20 сентябрь).

Iаьржадар кIай да ала гIерт

Боккха теркам тIабахийта йийшар оаха тхоай коллективе КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Пленуме яь «ХIанзарча хьалашкара парте къаман политиках» яха доклад. Цу тIа хьайда белгалдоакх, сталинизмо зенашдаьча дуккхача къамий бокъонаш меттаоттае езалга. Къаьстта дика хет тхона цу хьакъехьа гIалгIай гIулакхах лаьца М. С. Горбачева ший доклада тIа дош алар.

Пленума материалаш дукха уйлаш яйташ я. Уж йишача безам хилар тха цхьацца тхоашта новкъа дарех язде. Тхога хаьттача нийса дац исторически факташ цхьаболча Iилманхоша шоашта ловча-товча оагIорахьа ерзае гIертар, кIайдар Iаьржен Iаьржадар кIайи да яхалга. Массарел чIоагIагIа цецвоаккхаш да хIанз а тIехьа хинна хIамаш юхмаччахьа дахагIертилга. ХIаьта хIанз а долаш да къамашта юкъерча гIулакхашка цу тайпара дохк оттаде гIертара масалаш. Царех цаI — карарча шера 24 июне арадьннача «Социалистически Осетия» яхача газета тIа араьлнна «МалагIа цIи я хьа, город?» яха статья.

Оаха теркам тIабахийта йийшай из. Цун кIал кулгаш яздаьраш Iилманхой-историкаш бале а, уж шоаш яхар архивни документашца бакъде гIерте а, статья ше демократически чулоацам болаши дош бокъонца тохкаши яц.

Автораша шоай статья дIайолаю нийсача дешаща, халкъа историе, цунна карагIдаьннарий хам бе беза, йоах цар. Дика дар-кх шоашта лоаллаха дахача къамех а иштта уйлаш йолаш уж баларе... ХIаьта цар дувцар-м город Орджоникидзех Дзауджикау яха цIи тилла еза яхаш ма дий. Цкъа даьд цу тайпара хIама — 1944 шера 23 феврале, Бере, Кобулова, царна тIехьалаьттача бIехагIозара рекомендацегIа. Оаха дувцара-м города цIи хувцарах а дац. Сийлахь-вокхкача революционера - ленинца Г. К. Орджоникидзе сий доаде гIертар санна хIама да из.

Кхеталуш дац цхьакха: мишта нийсденнад гIалгIайи нохчийи цаI санна берригаш а Казахстанен Юкъерча Азеи Iобахьийтача хана, 39 гIалгIай юрта цIераш хувцарах цу статья авторашта диценна хилар? Хьагучох, цар бакъю Сталина а цун гIозаро а гIалгIаштеи нохчаштеи яь геноцид.

Цар яздаьр иштта да: «Юххера а, 1944 шера бокъонца халкъо могаеш йола цIи тиллай городах». Уж дешаш кхетаде мегаргда, Iилманхоша - историкаш Сталина советски халкъа тIаоттадаь Iазап бакъдара дола тешал санна. Дицденнад - те царна цун лоIамагIа дуккха миллионаш нах боабаь хилар, цу юкъе 400 эзар совгIа вайнах а болаш.

«МалагIа цIи я хьа, город?» яха статья чIоагIагIа таралест 1944 шера 1 марта «Социалистическая Осетия» тIа араяьннача кхыча статьяна. Цу тIа йоах: «Дзауджикау яха цIи города ялар бокъха политически а исторически а лоархIам болаш хIама да. Из де аьттув беннаб Коммунистически партеси советски пачхьалкхенои бIубенна а леррагIа а ленинско - сталински къаман политика чакхъяьккхар бахьан долаш. Города цIи хувцар хIирий халкъа культурни а экономически а хьашташта жоп луш да. Вайна гуш да И. В. Сталина хIирий халкъа, цун таханени кхоанени йоакхо елга».

Дзауджикау яха цIи городо итт шера лелаяьй. 1944 шерагара 1954 шерага кхачалца, халкъа моастагIий Берий, Кобулов шоаш мабарраш гучабаххалца. ХIаьта хIанза хьажалаш, 1954 шера 26 феврале арадьннача «Социалистическая Осетия» яхача газета тIа яздаьчунга: «Къулбасе да ХIирийчен къахьегамхоша чIоагIа дог гIоздаьнна тIаийцад — город - Дзауджикауна Орджоникидзе яха цIи тиллархах дола Указ. Из шоай лоIама а уйлашта а жоп луш доландаь. Сергос лира къовсам лоаттабаьб парте а Советски пачхьалкхен а моастагIашца — меньшевикашца, эсерашца, троцкисташца, бухаринцашца, буржуазни националисташца, партеи халкъеи къизагIволча моастагIчох Берех тешаш хиннавац из».

Хеталу, цу дешаща «Социалистическая Осетия» сталинизмана вий а кхайкаю, Г. К. Орджоникидзена карагIдаьннараш бакъ а ду. ТIаккха мишта кхетаде деза «МалагIа цIи я хьа, город» яхача статья тIа дувцар?

ЦаI да статьяс къаьгга хьахьокхаш: гIалгIай халкъа а цуй революционни гIулакхий а город Орджоникидзера бувзам хоадабе цун автораш гIерталга. НийсагIа аьлча, гIалгIайи нохчийи къамий човнаш тIа тух тосс цар. Из ду къамашта юкъера цабезам хьалхьоабара, водар хилийтара аьнна цхьа дош а кхоачам болаш долча хана.

Оаха дег тIара хьаллоац вай общество революционни хувцамаш дара тIаберзабаь вай парте болам а КПСС ЦК Пленума решенеш а.

Назрановски автотранспортни предприяте болхлой: Т. СУЛТЫГОВ, Б. ТОЛДИЕВ, А. АУШЕВ, А. ЗУРАБОВ, М. ТУТАЕВ.

(Письмона кIал кулгаш яздаьд ялхайтта саго).

ДОТТАГIЛЕН МАРШРУТЕГIА

Ткъо шу совгIа къахьегама стаж я Орджоникидзерча № 1440 йолча автоколонна водитела Котиев Мухтара Iийсай. Цо лелаеш йола автобус гаьннара йовз Мочкъий-Юрта, Шолха, Онгушта бахаш болча наха. ДукхагIа йолча хана цу маршрутех лелаеш ва Iийса ший доалахьа йола «Лаз».

Пригородни районе бахаш болча наха дика вовзаш ва Iийса. Массе а хана царца Iимерза, эзделца ва водитель. Укх массехк шера наьха лоткъам боацаш ба цун болх.

Массехказа премеш, мах бола совгIаташ, сийлен грамоташ еннай цунна. Кхо цIа дола квартира а еннай укх предприятеро.

Iийса къахьегаш волча коллективе дукхкхача къамий нах ба. Цудухьа, керттера сагах ялла еза оамал интернационализм лоархI цо. Тахан къамий дешаш геттара иденнача хана кхы а лоархIамегIа я из оамал.

— Сай болх хала бале а безаш ва со. — йоах Iийсас.

—Сона хетачох, водитель-автобусник кхычахьа болх беш болча водителал тIеххила веза. ХIана аьлча, тха болх геттара лоерхIаш ба. Цхьан дийнахьа ши-кхо бIаь саг ва сога йист хулаш, цхьацца хIама хоатташ. ХIаранега дувца а хIаранена дезаш дар довза а атта дац.

Хеталора автобуса чу мел воала саг Iийсай доттагIий ба аьнна. Берриган Iийсайца къамаьл деш бар. Iийса а вар царга йист хулаш, бегаш беш.

Сиха йода автобус. Дукха ха ялалехьа Мочкъий-Юрта тIех а дайна, Майске кхаьчар тхо. Кхыбола нах чубувлаш бар автобуса чу. Уж а безаме йист хулар водителага. Котиев Iийса аргIанарча рейса кийчо ен вар.

Б. ЖАБРАИЛОВ.

ГIИШЛОНХОШТА—ДУКХАГIА МАТЕРИАЛАШ

Укх тIеххьарча шерашка къаьстта дукха дIадех Нохч-ГIалгIай карьероуправлене коллективагара вай республикерча гIишлонхоша, йишта бахача наха. Из тамаш а яц. «Жилье-2000» яха программа кхоачашъеча дизза дакъа а лоацаш, шергара шерга дукхагIа хул цар хьалдеш дола коммунальни бахача наьха шоай доалахьара цIенош. Цунца дувзаденна дукхагIа эш гIум, кхыйола нерудни гIишлон материалаш. Долче, шоай потребителий хьашташ дизза кхоачашдара ший еррига таронаш оарцагIъяьхача карьероуправлене болхлоша дерригача технико - экономически хьокхамий бархI бетта план тIехкхоачашъяьй. Пачхьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа цар арахийцай 303 эзар сома маьха товарни продукци.

Самофинансированеи йизача хозрасчетеи кердача системагIа къахьегача карьероуправлене коллективо пятилетка диълагIча шера къаьстта дика тоадаьд ший технико-экономически хьокхамаш а. Къахьегама овсарле лакхъяра бархI бетта задани йийтта процент гаргга тIеххкоачашъяьй цо. Пачхьалкхен планал совгIа арахийца еррига продукци духхьал из лакхъяра чотагIа хьаьй. Нерудни гIишлон материалаш яхарга дIабода мах лохбарах, производственни мощностехи балха ханахи бизза пайда нибарах, кхом бареи хьурмат дареи режим чIоагIъярах ер шу доладелча денз по пачхьалхенна баь пайда 692 эзар сом мах болаш ба. Из хул планагIа лаьрхIачул 135 эзар сома маьха дукхагIа. Шоай потребителашта поставкаш яра дола договорни декхараши госзаказаши дизза кхоачашдаьд карьероуправлене болхлоша. Уж дог тийша ба нийс бетта план а дикка тIехкхоачашъергхиларах.

К. БАШИРОВ.

Спекуляцеца лира къовсам

Юрта нийслуш да укх тайпара сурт: тика пенга Iохайна ягIа дIатIахьежача дикка унахцIена хета йоккха саг, цунна хьалхашка да дохкаш генараш, саьгIаза резинкаш, кхыйола кагий хIамаш а. Цкъарчоа хет хьона цо леладер цхьа лоадам боаца хIама да, аьнна. Бакъда, Iа дIа уйла йича гучадоал цунгара товараш из Iохайна ягIача тика чу доацараш долга. ХIаьта царех йоккхача саго боаккха мах пачхаьалкхен болчул массехказа бокккагIа ба. Цул совгIа, шийгара товараш эца ухача берaштеи цIен-ноаноштеи ше еча спекуляцеца во влияни а ю цо.

Цу йоккхача саго леладер санна долча хIаманга дIабаьннаб юртара нах, кхыметтел из хила доагIаш а лерхI.

Из да цу зIамигача спекуляце дола товараш торговисете доацандаь. Цудухьа латт спекуляци ше а. ХIаьта дружинникаша теркал дац из. Иштта улицашкарча комитеташа а. Август бетта милице райотделене юрташка яьча рейдаша хьахьекхар цу кагийча спекуляце моральни даь ца Iеш, экономически а дикка доккха зе деш хилар.

Рейдаш еча хана гучадаьлар кагий спекуляци епи ца йоагIача моттигашка хIамаш йохкаши хилар.

Гаьннара хьежача цхьа миска саг хет 64 шу даьннача Эльжаева Зазух. БердакIала ше доаржадаь Iодехкача товараштa юкъе ягIа из. ХIанз хьа а гIетта, чуяха, ший виIий бераштa лоькъамаш е, царга уж яийта, хоза хьаж йоагIа чай вареница маргдолаш дотта из йолалургья аьнна дагадох хьона. Царна цо цхьа тамаше фаьлгаш а дувцаргда аьнна хет. Хьона хетар гаьна хиннад Зузайна дагадолчоа. Шийгара товараш эца саг варга, цунгара боагIачул массехказа дукхагIа мах баккхарга хьеж из. Из йолча цхьана хьатIаера къона цхьа кхалсаги маIа саги. Кхалсаго йоккхача саго йохкача хIамашта юкъера ийцар 2 пачка индийски чай, импортни макаронаш, 2 банка сгущенни шура, хIаьта маIача саго — партмоне. Цу дерригнех делар 13 сом.

Духхьала уж хIамаш йохнарах 3. Эльжаевна 8 соми 80 кепиги цар маьхал совгIа ахча даьлар, ший болча маьхал кхозза дезагIа да Зазуй товар, хIаьта кхачан сода мах кхы а лакхагIа хул цун: 12 кепиг дехача сода пачках сом доакх.

Спекулянтка Зазу кадай саг я, хIаьта иштта сиха кхералуш а я. Рейд елга хайна, шоай тIормеши кхыйола хIамаши ахкийта байдар спекулянткаш. Иштта алийтача цхьан тIорме чу яр: 18 пачка берий присыпка, 5 пачка кхачан сода, 3 пакет модж йоаша импортни лезвеш, 2 соска, 7 пустушка, флакон «Шахризада» яха духи, 9 резинови кулгIоахкоргаш, компактни пудра, 11 заколка, 13 Iувшаш йола резина. Уж хIамаш йохкарах «мискача» кхалсагага мел хумаз кхоачаргьяр ха хала дац.

Спекулянткаш ха яха кхалнах ба. Уж цIагIа багIа безар, шоай къонгий берашка а хьежаш, базар е а ца гIерташ. Хьалаьца спекулянтех цаI йола Исраилова Бакарбика 1910 шера яь йоккха саг я. Из Алхан-Кала, Пушкина цIерагIча улицагIа № 17 йолча цIагIа яхаш я. Цу юрта, Элеваторни улицагIа № 22 йолча цIагIа яхача Исмаилова ЗулпаIийца цхьана цо дохка оттадаьд 24 тайпа товараш! Цох лархIа доагIа лоадам боаца хIама?

Гучадаьннача дуккхача хIамаех йола материалаш суде дIачуеннай. Судо бехкебараштa доагIар дергда. Цо совцабе мег уж, ха яха хилароц вахара опытои ца совцабой а.

А. ШАМСУТДИНОВ.

Хьахоададу моттиг

ПРОВЕРЬТЕ ПРАВИЛЬНОСТЬ ОФОРМЛЕНИЯ АБОНЕМЕНТА!

На абонементе должен быть проставлен оттиск кассовой машины.

При оформлении подписки (переадресовки) без кассовой машины на абонементе проставляется оттиск календарного штемпеля отделения связи. В этом случае абонемент выдается подписчику с квитанцией об оплате стоимости подписки (переадресовки).

Для оформления подписки на газету или журнал, а также для переадресования издания бланк абонемента с доставочной карточкой заполняется подписчиком чернилами, разборчиво, без сокращений, в соответствии с условиями, изложенными в каталогах Союзпечати.

Заполнение месячных клеток при переадресовании издания, а также клетки «ПВ — МЕСТО» производится работниками предприятий связи и Союзпечати.

Хьамсара газет дешараш!

Тха газет яздайта шоана аттагIа хургдолаш оаха кепатох ер абонентни бланк. Цун тIехьашкахьара оагIув я укхаза шоана гуш яр. Бланка хьалхашкахьара оагIув — йиълагIча оагIо тIа.

Вай—интернационалисташ

Польшера хьаша

Сунженски района тӀема а къахьегама а ветераний клубе болх беш я советско-польски машара кружок. Цу кружока доакъошхоша шоай декхар лоархӀ шин мехкарча наьха вахар довзар, нах вӀашкаозар, машар чӀоагӀбар.

Укх деношка Сунженски районе Польшера хьоашалгӀа ера хьаша — Уршуля Ярмолович. Городе Торунье йолча «Циперия» яхача сувенираш еча фирме инспектора-ревизора болх беш я Уршуля. Цул совгӀа, цо дукха общественни балхаш леладу.

— «На скарпе» яхача микрорайоне 1982 шера хьайиллача советско - польски машара кружока председатель. Польшерча «Демократии прогресси» яхача организаце кулгалхо я из. Цун статьяш араювл «Дружба» яхача журнала тӀа. Цул совгӀа, Уршуляс дукха никъ бу шин мехка гӀолла.

Аз шийга даьча хаттараш та жоп луш, цо аьлар:

— Са чӀоагӀа дог гӀоздаьннад Советски Союзе со кхаьча. Аз дег тӀара баркал ях со хьоашалгӀа хьийхача, со яхача городе тӀом беш хиннача тӀема а къахьегама а ветераний председатела Горохов Эдуард Михайловича а цун новкъосташта а. Эдуард Михайлович а хиннав Польше хьоашалгӀа, тӀема хана ше цига даьккхача шин шера дика дайзад цунна цигара наькъаш, шаьра хов поляки мотт.

ДӀахо Уршуляс аьлар:

— Аз Сунженски районе яьккхача хана, дукха сакъердаме моттигаш яйзай сона, кхы йовза а лерхӀ аз. Сона эттара дикагӀа хетар да, шун районерча нахаца айса тесса хьоашал. Безабеннаб сона укхазара цӀена уйла йола, безаме нах.

Укх деношка Ярмолович Уршуляс дакъа лаьцар Сунженски района «Победа» колхозе советско - польски машара общества кружок хьаеллаш. ХьоашалгӀа хилар Карабулакски юкъерча школе, Ассиновски № 1 йолча юкъерча школа йолча кхалнаьха авиационни полка музее. Музей вӀашагӀъеллачарна баркал аьлар Уршуляс. Дукха къахьийгад школа дешархоша а хьехархоша а музея лаьрхӀа материал гулъеш. Даймехка тӀем тӀа дакъа лаьцача, советски летчикай вахара наькъаш техкад цар.

Сунженски района тӀема а къахьегама а ветераний клубе Польша мукъайоаккхаш тӀом баьрий вӀашагӀкхетар хилар. Цига дакъа лаьцар Польски халкъа республикера вайцига хьоашалгӀа енача Ярмолович Уршуляс. Республикански Ӏилман - методически центрера енача йоккхагӀйолча Ӏилман болхлочо С. И. Лимановас.

ВӀашагӀкхетар хьадийллар клуба председатела Горохов Эдуард Михайловича. Цо аьлар:

— Польше тӀом баь итт саг ва вай районе. Тахан вай вӀашагӀкхийттад «Сунженцы за освобождение Польши» яха брошюра арахеца кийчдара, цунца лаьрхӀа «Боевой путь освобождения Польши» яха схема оттаяра. Из дара вай гулде деза тӀемах дола дагадохараш, шоашта деза дола тӀема ханара сурташ, письмош, кхыдараш.

Эдуард Михайловича тӀема ветеранашка хоам бир хьатӀадоагӀача шера шоаш Польше хьоашалгӀа бийха хилар. Массане а раьза болаш тӀаийцар из. Цул тӀехьагӀа цо йовзийтар Польшера ена хьаша.

Ше къамаьл деш, Уршуляс дег тӀара баркал аьлар ше хьоашалгӀа ехарах. Польшерча дуккхача организацей кулгалхой, бахача наьха декхар кхоачашдеш цо баркал аьлар. Польша мукъайоаккхаш тӀом баьча советски наха.

— Шо хиннадецаре, Польшера городаш хӀаланьергьяр, — тӀатехар Уршуляс. — Со яхача Торунье яхача города итт километр мара гаьна доацаш, тӀема хана боабаьча советски салтий кашамаш да. Царга дика хьож Польшера нах, массехана цӀендеш, доал ду царна.

Сона цӀаккха дицлургдоацаш хӀама дийцар Уршуляс.

— Тха городе советски салте дӀавеллача оттадаь памятник да, — аьлар цо. — ХӀара шера шун мехкара цига ухар бӀухочун нана. Саготоно кӀалйита из, виӀий каша тӀа кхы па гӀатта аллийсар. Вахара никъ кхоачабелар цигга, детта ца луш сецар наьна дог. Тха мохк бахьан долаш, дукха бала лайнаб шун мехкарча наха. Из оаха цӀаккха дицдергдац.

Шоаш тӀом баь Польшера моттигаш ювцаш, цигара нах хетташ Уршуляйца дукха къамаьлаш дир Ассиновскера Богучаров Николай Александровича, Нестеровскера Делев Николай Михайловича, Орджоникидзевская яхача станицера Косов Николай Андреевича, кхычар.

ВӀашагӀкхетар чакхдоаллаш хьашас а тӀема ветеранаша а зизаш дехкар тӀем тӀа байнарий сийна оттадаьча памятника йисте.

СУРТАШ ТӀА: 1) А. Плиева, КПСС Сунженски райкома инструктор; 2) Ярмолович Уршуля, Л. Каблукова, № 3 йолча школа хьехархо, Э. Горохов, тӀема а къахьегама а ветераний совета председатель.

Л. ТУМГОЕВА,
тха штате йоаца корр.

В. КОНИЩЕНКО
сурташ.

САЛОӀАЧА ДЕНОШКА

ШОАТТА
23 СЕНТЯБРЬ

В. И. Ленина цӀерагӀа майда. 17.00. Художественни самодеятельноста концерт.

С. М. Кирова цӀерагӀа парк. 6.00. «Здоровье» яха клуб. 7.00. «Интузиаст» яха футбольни клуб. 9.00. Болх беш я аттракционаш, лодочни станци, зооуголок, белама цӀа. 9.00. Кинодезарий клуб ОМК. Книжкай выставка. Книжкаш хувцар. 12.00. «Белая ладья» яха шахматни клуб. 17.00. «Халха довла тхоца цхьана!» яха халхара - ловзара программа. 20.30. Хроникально - документальни фильмаш дӀахьокхар.

В. И. Ленина цӀерагӀа ДК. 8.00. Барзкъаш дахарен тегарен курсаш. 8.30. Машинаца ювцаш хӀамаш яра курсаш. 15.00. «Дизайн в быту» яха курсаш. 15.00. «Искра» яха кхелетарий клуб. 16.00. Халкъа драматически театр. 17.00. Гитаристий оркестр. 19.30. «Импульс» яха дискотека.

Н. К. Крупская цӀерагӀа ДК. 11.00. Технически творчества кружок. 11.00. «Умелые руки» яха клуб. 16.00. «Дошо гуйре» яха тематически сайре. 18.00. «Здоровье» яха клуб.

С. М. Кирова цӀерагӀа ДК. 11.00. «Пионер яха клуб. 14.00. «Здоровье» яха клуб. 15.00, 17.00. Видеотека.

Химикий ДК. 9.00. «Лидер» яха спортклуб. 10.00. — 20.00. Компьютерни ловзарий зале хьех шо. 15.00 —21.00. Видеосалон. 17.00. Духовой оркестра концерт. 18.00. «Радуга» яхача халкъа халхара коллектив. 18.00. «Мосты дружбы» яха тематически кинохьокхар. 18.30. ХӀанзарча ханара халхара ансамбль. 19.00. «Лидер» яха спортклуб.

Просвещене болхлой ЦӀа. 9.00. «Рукодельница» яха клуб. 12.00. «Школа вежливости» яхача хьех шо. «Оамала культурен характера башхалонаши». 14.00. «Лидер» яха спортклуб. «Нагахьа санна могаш хила безам бале». 18.00. «Дарю на счастье песня» яха концерт.

«Красный молот» завода ДК. 11.00. НГӀАССР художникий сурташ дӀахьокхар а дохкар а. 11.00. Видеосалоне хьех шо. 11.00. Ӏарбий мотт лебе Ӏомалу тхо. 16.00. «Наш сад» яха клуб. 16.00. Английски мотт лебе Ӏомалу тхо.

Пролетбата цӀерагӀа ДК. 11.00. «Глобус» яха клуб. 13.00. «Я пешеход» яха клуб. 15.00. «Запасера бӀухой» яха клуб. 18.30. «25+5» яха дискосейре.

«Оргтехника» объединене ДК. 11.00. Английский мотт лебе Ӏомалу тхо. 13.00. Къонабарий цӀей. 15.00. ТЮЗ. 17.00. Эстрадни халхара студи. 17.00. «Человек славен трудом» яха тематически сайре. 18.00. 20.00. Ира сюжет йолча видеофильма театр.

М. Горьке цӀерагӀа клуб. 11.00. «Малыш» яха вокальни группа. 16.00. Ритмически гимнастика.

ШВСМ спорт зал. 11.00. 15.00. Советски бӀухошта-интернационалисташта хетаь художественни гимнастика традиционни республикански турнир хьаеллар.

КӀИРАНДИ
24 СЕНТЯБРЬ

В. И. Ленина цӀерагӀа майда. 18.30. Дискотека.

С. М. Кирова цӀерагӀа парк. 6.00. «Здоровье» яха клуб. 7.00. «Энтузиаст» яха футбольни клуб. 9.00. Болх беш я аттракционаш, лодочни станци, зооуголок, белама цӀа. 9.00. Книжкаш дезарий клуб ОМК. Книжкай выставка. Книжкаш хувцар. 12.00. «Белая ладья» яха шахматни клуб. 17.00. «Халха довла тхоца цхьана» яха халхара - ловзара программа. 20.30. Хроникально - документальни фильмаш дӀахьокхар.

Н. К. Крупская цӀерагӀа ДК. 9.00. Технически творчества кружок. 14.00. «Умелые руки» яха клуб. 14.00. «Къона краевед» яха клуб. «Вай дийна Ӏалами из лорадари». 17.00. Вокально-инструментальни ансамбла концерт.

С. М. Кирова цӀерагӀа ДК. 9.00. «Умелые руки» яха клуб. 11.00. «Малыш» яха клуб. «Веселые старты». 13.00. Игротека. 15.00. 17.00. Видеотека.

Химикий ДК. 10.00. Изостуди. 10.00. — 20.00. Компьютерни ловзарий зале хьех шо. 11.00. «Ровестник» яха выходной ден клуб. 11.00 — 19.00. Видеосалон. 15.00. «Лидер» яха спортклуб.

Просвещене болхлой ЦӀа. 11.00. «Гамма» яха музыкальни клуб. «Книжкай турпалаш музыке». 12.00. «Гергача истола гонахьа вӀашагӀкхетар. «Беращца цхьана хилара искусства». 14.00. Гуйранара карнавал. Хореографически кружоке хьех шо. 18.00. «Хозаленца вӀашагӀкхетар». Клубни сайре.

Пролетбата цӀерагӀа ДК. 12.00. «Веселый час» яха игротека. 13.00. Духовой оркестра концерт. 14.00. «Теремок» яха киноклуб. 18.00. «Общестава а шийна а зене» яхача беседай циклацара. 19.00. Дискотека.

«Оргтехника» объединене ДК. 10.00. «Умелые руки» яха клуб. 11.00. «Росинка» яха кинюклуб. 13.00. Балетни студе. 17.00. Киномеханикий курсаш. 18.00, 20.00. Ира сюжет йолча видеофильма театр.

М. Горьке цӀерагӀа клуб. 9.00. «Умелые руки» яха клуб. 14.00. «Радуга» яха халхара группа.

С. Орджоникидзе цӀерагӀа стадион. 10.00. НГӀАССР Юртарча кхалнаьха цхьоалагӀа республикански культурно - спортивни фестиваль.

ШВСМ спортзал. 11.00, 15.00. Советски бӀухошта-интернационалисташта хетаь художественни гимнастика традиционни республикански турнир хьаеллар.

СПОРТ

«ТЕРЕКА» КОТАЛО

Укх деношка С. Орджоникидзе цӀерагӀча стадионе «Тереко» тӀаийцар «Спитак» яха Спитакера команда. Хьаьший шоллагӀча лиге духхьашха ловзаш ба. Ала деза, цун дебют дика хиннай. аьнна. Хьалхарча круге, счет 1:0 йолаш, эшабаьбар цар вай мехкахой.

Вай команда хьалхашка хала декхар латтар.

Ловзар дӀадоладелар. «Тереко» атакаш еш. Иштта 6-ча миноте аутера бургац хьатессачул тӀехьагӀа, штрафной йолча нийсвеннача С.-А. Недуева, хьаьший защитникаша духьале ешше, «Спитака» наӀарашка чутехар бургац.

КхойтталагӀча миноте хоза ловз вай командера футболисташ. О. Хохленкос аьрдехьарча фланге гӀолла чакхваьле, Р. Дзайтаевга хьатосс бургац, цо Г. Ласькога нийса пас лу счет 2:0 хул.

ДӀахо а ловзар кхы хувцалац. «Тереко» атакаш ю, хӀаьта вай защитникаша А. Зубайраева, Н. Мулимова духьале еш, шоай наӀарашта юхе бутац хьаьший. Дукха болх бе безаш хиланзар Р. Садыков.

Ший шоллагӀйола бургац 51-ча миноте чутох С.-А. Недуева.

ДӀахо «Тереко» атакаш ю. Вай команда керттерча тренеро Ю. Дьяченкос къоначе футболисташта ловза бокъо лу. Ловзара юкъе боал Т. Гайсумов, А. Исмаилов, Н. Новохватский, опыт йолаш ва У. Садаев. Цо чутох йиъ лагӀа бургац.

Иштта чакхйоаккх «Тереко» 4:0 йолаш матч. Ала деза, къаьстта дика лайзар А. Зубайраев, С.-А. Недуев, Н. Ласько, аьнна.

23 сентябре «Терек» Майкопе «Дружбаца» ловзаргъл.

Р. МАЙСИГОВ,
МГУ журналистика факультета студент.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

«Алмазе» дувла!

СовгӀаташ эца

Дошох яьча ювелирни изделешта синтетически кхерий: рубин, александрит, сапфир, аметист, фианит оттадича уж шоай тайпара хоза хул. Царех хӀара издели ше санна кхы йоацаш хул. Цу совгӀатий, шею а йоацаш, хам бергба дуккхача кхалнаха.

Хоза изделеш хьахарижа шоана гӀо дергда «Алмаз» яхача ювелирторга тика тӀа.

Тика адрес: г. Грозный, Ленина цӀерагӀа проспект, 6. Тика болх бу 10 сахьат даьлча денз 19 сахьат даллаьца. Выходной — кӀиранди.

Ювелирторг.

ТЕЛЕВИДЕНИ

23 СЕНТЯБРЬ,
ШОАТТА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.30 — «Вай беш».
9.00 — «Сага институт».
10.00 — «Жизнь длиною в век...». яха мексикански художника Руфино Тамайон кхолламах йола передача.
10.45 — «Хьасташ».
11.40 — Объектив.
12.10 — Кхерам боаца лелам.
12.40 — «Социализма мехкашка».
13.30 — Ӏан ханага довлар.
13.40 — «Вот придет август» яха берашта дола фильм.
14.45 — «Ты услышь меня...» яхача фильм-концерта премьера.
15.25 — Мультфильм.
15.35 — Тележурнал.
16.55 — «Хьайбай дунен тӀа».
17.55 — «Пламета». Дунен халкъашта юкъера программа. «Товарищ американский миллионер» яха документальни фильм.
19.05 — «Тахан дунен тӀа».
19.25 — Режиссера В. Жалакявичюса фильмаш. «Извините, пожалуйста» яха художественни фильм (1982 ш.) (Духхьашха).
21.00 — «Ха».
21.40 — «КВН-89».
23.40 — Музыкальни программа.

II ПРОГРАММА

8.00 — Ӏуйрийнара гимнастика.
8.20 — Юрта сахьат.
9.20 — Фильм-концерт.
9.40 — ВӀаштӀехьйоалаш латт боахам лелабара керда механизм. Машиностроитела Денга.
10.10 — «Кхетама лоархӀаме лард» (гӀалгӀай меттала).
10.40 — «Шун книжкай тархе тӀа». А. Айдамиров — «Лоамашка тӀоа сег» (нохчий меттала).
11.10 — «След на земле» яха художественни фильм. (Субтитрашца).
12.30 — «Возраст икс» яха дешархошта йола программа.
13.10 — «Пути-дороги Тараса» яха 3-гӀа передача.
14.05 — Музыкальни абонемент.
15.05 — «Не имеющий чина» яха художественни фильм. 1-ра сери.
16.15 — Еза атлетика. Дунен чемпионат. Грецера передача.
17.00 — СССР МВД хоам бу.
17.10 — Мультфильмаш.
17.40 — Документальни фильма премьера.
19.05 — «Ракурс».
20.00 — «Бийса даьхьала хийла шун, бераш!».
20.15 — Еза атлетика. Дунен чемпионат. Грецера передача.
21.00 — «Ха».
21.40 — Мехка театраша гойт. Б. Брехт. «Что тот солдат, что этот» яхача фильм-спектакла премьера.
23.50 — «Лув - кхера: кӀира хиннараш».
00.00 — Бокс. Дунен чемпионат.

24 СЕНТЯБРЬ,
КӀИРАНДИ

МАШИНОСТРОИТЕЛА ДИ
I ПРОГРАММА

8.15 — Ритмически гимнастика.
8.45 — «Спортлото» тираж.
9.00 — «Ӏуррехьа».
10.00 — «Советски Союза гӀулакх ду аз!».
11.00 — Ӏуйрийна почта».
11.30 — «Никъберий клуб».
12.30 — «Бехк бсацачарна еттача хана» Кагирхой проблемаш.
13.00 — Машиностроитела Денна хетадаь документальни фильмаш.
13.40 — «Музыкальни киоск».
14.10 — «Унахцӏено».
14.55 — «СелаӀад» яха фестиваль.
15.30 — Берий информационно-публицистически программа.
17.00 — Юрта сахьат.
18.00 — Дунен халкъашта юкъера панорама.
18.45 — «Прямая связь» яха короткометражни художественни фильм. (ПНР, 1979 ш.). (Премьера).
19.35 — Социалистически мехкашкарча бальни халхарий исполнителий XIII Дунен халкъашта юкъерча конкурса доакъошхой хьонхама выступленеш.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Маьрша лелалва хьо, доктор!».
21.55 — Хьонхама выступлений дӀахододар.
23.30 — Футбольни обозрени.

II ПРОГРАММА

8.00 — Зарядка е отта!
8.15 — Цӏиялара кхерамзленах дола документальни фильмаш.
8.45 — «Бунт невесток» яха художественни фильм.
10.00 — Т. Хренников. Ля минор струнни квартет.
10.10 — Документальни фильма премьера.
11.00, 13.00 — «Кердадараш».
11.10 — Мультфильм.
11.30 — «Никъберий клуб».
12.30 — Концерт.
13.10 — «Образ» яха литературни викторина.
14.30 — «Дин Рид вахарен иллеи».
15.45 — «Не имеющий чина» яха художественни фильм. 2-гӀа сери.
17.00 — «Кердадараш».
17.10 — «Не имеющий чина» яха художественни фильм. 3-гӀа сери.
18.15 — Бокс. Дунен чемпионат.
19.00 — «Шо хьех ЦТ кагирхой редакце» 1-ра дакъа.
20.00 — «Бийса даьхьала хийла шун, бераш!»
20.15 — «Шо хьех ЦТ кагирхой редакце». 2-гӀа дакъа.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Маьрша лелалва хьо, доктор!».
21.55 — «Шо хьех ЦТ кагирхой редакце». 3-гӀа дакъа.
23.55 — «Ер дагадоалл дуненна».

Хьамсара новкъостий! Профилактикаца дувзаденна, 22 сентябре ЦТ хьалхарча программа передачашта 8.30 даьлча денз 14.00 даллалца трансляци ергьяц, хӀаьта шоллагӀа программа 18 — 22 сентябре 12.00 даьначул тӀехьагӀа мара йолалургьяц болх бе.

25 СЕНТЯБРЬ,
ОРШОТ

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — Мультфильмаш.
9.05 — «Прямая связь» яха короткометражни художественни фильм. (Польша).
9.55 — Футбольни обозрени.
10.25 — Документальни фильма премьера.
10.55 — «Мимолетности» яха фильм-балет.
11.25 — «Мадоннайна дола цӀа».
15.35 — Фильм-концерт.
16.05 — Документальни фильма премьера.
16.35 — «Мамаи папаи, сои».
17.05 — Мультфильма премьера.
17.15 — «Сенат теш со». СССР халкъа депутатах, Белоруссии КПСС Гродненски обкома секретарах В. М. Семенових йола телеочерк.
17.45 — Берий сахьат (французски метта урокаца).
15.45 22.55 — «Тахан дунен тӀа».
19.00 — Мультфильм.
19.10 — «Мах» яхача художественни фильма премьера.
21.00 — «Ха».
21.00 — СССР МВД хоам бу.
21.50 — Илли-89.
23.10 — Д. Шостакович № 1 йола оркестрацарча скрипка дола концерт.

II ПРОГРАММА

6.50 — «Хоамаш». (нохчий меттала).
17.00 — Фильм.
17.10 — «Нахи лаьттеи».
17.40 — «Угол зрения». Нагирхошта йола информационно-публицистически программа.
18.40 — Информационно-музыкальни программа.
19.00 — СССР Лакхехьарча Совета сессех Перерыве (20.00) — Бийса даьхьала хийла шун, бераш?» «Чонгурист». — (Резерве (21.00) — «Ха». МВД оперативни хоамех. Союзни республика фильма студи. «На перевале». «Казахфильм».

РАДИО

23 СЕНТЯБРЬ, ШОАТТА

7.35 — «Юрта вахар» (нохчий меттала).
7.50 — 8.00 — Хоамаш. Хаоттам.
8.15 — Передачай программа.
8.20 — Республикански газетий обзор.
8.30 — 8.45 — КПСС платформа Проект ювцаш. «Советаши вахари» (нохчий меттала).
10.40 — РадиоладувгӀархой хаттараште жоп лу НГӀАССР чурча гӀулакхий министра П. П. Чернышева.
11.00 — «Школьни глобус».
11.30 — 12.00 — Подвиг йовзар.
13.00 — Машарах дола дош (нохчий меттала).
13.20 — 13.45 — Музыка.
15.15 — Вальса хетаь музыкальни передача.
16.00 — Бригадни подряд болх беш я (нохчий меттала).
16.15 — 17.00 — «Кавказа Ӏуйренаш» яха радиожурнал.
18.00 — 19.00 — «Музыкальни почта».
9.15 — «Хозрасчета хьалашка» (гӀалгӀай меттала).
9.30 — Тха выступленей лергӀа.
9.45 — 10.00 — Дог тохадолийта мугӀараш. (нохчий меттала).
15.30 — Нохч-ГӀалгӀай радиои телевиденеи инструментальни ансамбла а солистий а концерт.
16.00 — 17.00 — Информационно-музыкальни программа. Радиостудера духхьала еш йола трансляци.
18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
18.20 — 18.40 — «Кагирхойи хаи» (нохчий меттала).

24 СЕНТЯБРЬ, КӀИРАНДИ

7.15 — Передачай программа.
7.20 — Республикански газетий обзор.
7.30 — 7.40 — Хоамаш. Хаоттам.
8.15 — 9.00 — Къоабала дувц шо.
11.20 — 12.00 — КӀиранден музыкальни программа.
15.15 — 15.30 — Женсовет болх беш я (гӀалгӀай меттала).
16.00 — Концерт.
16.30 — «Дешархо» (нохчий меттала).
16.40 — 17.00 — Кумыкски музыка.
18.00 — 19.00 — «Иллеца доттагӀаш долчарна» яха концерт.

25 СЕНТЯБРЬ,
ОРШОТ

7.45 — 8.00 — Муамаш. «Юртара вахар» (гӀалгӀай меттала). Хаоттам.
8.15 — Передачай программа.
8.20 — Объявленеш.
8.30 — 9.00 — Ӏуйрийнара концерт.

Хаоттам

Тахан республике гӀоллен Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, Ӏуйрийна цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, малхбоалехьара секунде 3—8 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 18—23, Грозне 20—22 градус йӀовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоанеи ломмеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, тайп-тайпарча оагӀонашкахьара секунде 3—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 5—10, дийнахьа 19—24 градус йӀовхал йолаш хилеи тарлу.

«Сердало»-90

Чакхдоалаш латт хьатӀадоагӀача шера газеташи журналаши яздайтилга. Уж яздайта йиш я бувзама отделенешка, «Союзпечата» агентствашка, предприятей, учреждений, организацей общественни распространителашка гӀолла.

Тахан оаха кепатохаш йола «Абонемента» бланк шоана подписка е аттагӀа хургдолаш тох. Цу тӀа йоазув деча хана жӀарг оттадеш дӀайоае еза газеташ хьанийде шун безам болча беттай номераш. Нийса дӀаязъе еза индекс, адрес, тайпан цӀи, инициалаш.

«Сердало» газет шера яздайтара мах а дӀаязбе беза абонемента тӀа. Цхьаккха ограничени йоацаш яздайта йиш я газет. Бланки, цу тӀа мел эша йоазош даьчул тӀехьагӀа, газет яздайтарах доагӀа ахчеи кепайоазон общественни распространителашка шоаш дахача моттиге гаргагӀа йолча бувзама отделене дӀачудала деза, цига цунна йоагӀаш йола оформлени ергйолаш.

ХЬАМСАРА ГАЗЕТ ДЕШАРАШ!

Газет яздайта йиш йола ха 31 октябре чакхйоал. Цудухьа диц ма ле ханнахьа шоашта «Сердало» яздайта. Шера из яздайтара мах—4 соми 8 кеп. Газета индекс 54673

Ф. СП-1

Министерство связи СССР
«Союзпечать»

АБОНЕМЕНТ на газету 54673.
(индекс издания)
«СЕРДАЛО»
Количество комплектов 1

на 1990 год по месяцам:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куда ______ (почтовый индекс) ______ (адрес)
Кому ______ (фамилия, инициалы)

Хьахоададу моттиг

Доставочная карточка
ПВ место литер на газету 54673.
(индекс издания)
«СЕРДАЛО»

Стоимость: подписки ___ руб. ___ коп.; переадресовки ___ руб. ___ коп. Колич. комп. 1

на 1990 год по месяцам:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куда ______ (почтовый индекс) ______ (адрес)
Кому ______ (фамилия, инициалы)

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 22-45-57; редактора заместитела — 22-85-07; бехктохкама секретара — 22-84-68; отделий; партийни вахара — 22-53-12, промышленностеи транспортеи — 22-75-81, 22-65-01; юрта боахама — 22-47-84, 22-90-66; культура — 22-64-75, 22-75-78; письмой — 22-85-64; машинописни бюро—22-89-51; корректорски — 22-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 22-45-57; заместителя редактора — 22-85-07; ответственного секретаря — 22-84-68; отделов: партийной жизни — 22-53-12, 22-54-04; промышленности и транспорта — 22-75-81; 22-65-01; сельского хозяйства — 22-90-66; 22-47-84; культуры — 22-64-75; 22-75-78; писем — 22-85-64; машинописное бюро — 22-89-51; корректорская — 22-89-88.

Газет арадувл шинареи ереи, шоаттеи деношка

СФ02242. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2947.